

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

Consultare OÜ
Pikk 30, 93819
Kuressaare

Töögrupp:
Kristo Kiiker, Meeli Mesipuu, Fred Peetersoo, Tiina Kiiker

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala üldiseloostus	5
1.1. Asend ja loodusolud	6
1.2. Kaitse-eesmärgid ja kaitsekord	7
1.3. Asustus ja maakasutus	9
1.4. Huvigrupid	13
2. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala väärtused	15
2.1. Bioloogilised väärtused	15
2.1.1. Elupaigatüübid.....	15
2.1.2. Liigid.....	22
2.2. Esteetiline ja rekreatiivne väärtus	28
3. Kaitse-eesmärkide saavutamist mõjutavad tegurid ja vajalikud tegevused	31
3.1. Bioloogiliste väärtuste kaitseks vajalikud meetmed	31
3.1.1 Elupaigatüübid.....	31
3.1.2 Linnud	34
3.1.3 Pool-looduslike koosluste hooldamisest.....	40
3.2. Maastikuilme säilitamiseks ja taastamiseks vajalikud tegevused	42
3.3. Rekreatiivse väärtuse tõstmiseks vajalikud tegevused	43
3.4 Kokkuvõtte kaitstavate alade väärtustest, ohuteguritest ja meetmetest	46
4. Tegevuskava	49
5. Tulemuslikkuse hindamine	57
Lisad	62

Sissejuhatus

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala, mida haarab ühine kaitsekorralduskava, paiknevad Abruka saarel ja Abrukat ümbritsevatel laidudel. Kaitstavate aladega on kaetud praktiliselt kogu saar, vaid Abruka põhjaosas olev küla ei asu kaitsereežiimiga alal.

Kaitsekorralduskava Abrukal varem koostatud ei ole. Kaitsekorralduskava eesmärk on selgitada Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala bioloogilised ja maastikulised väärtused, vastavalt väärtustele täpsustada kaitse-eesmärke, selgitada mõjutegurid ja leida meetmed kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Kaitsekorralduskava juurde kuulub tegevuskava.

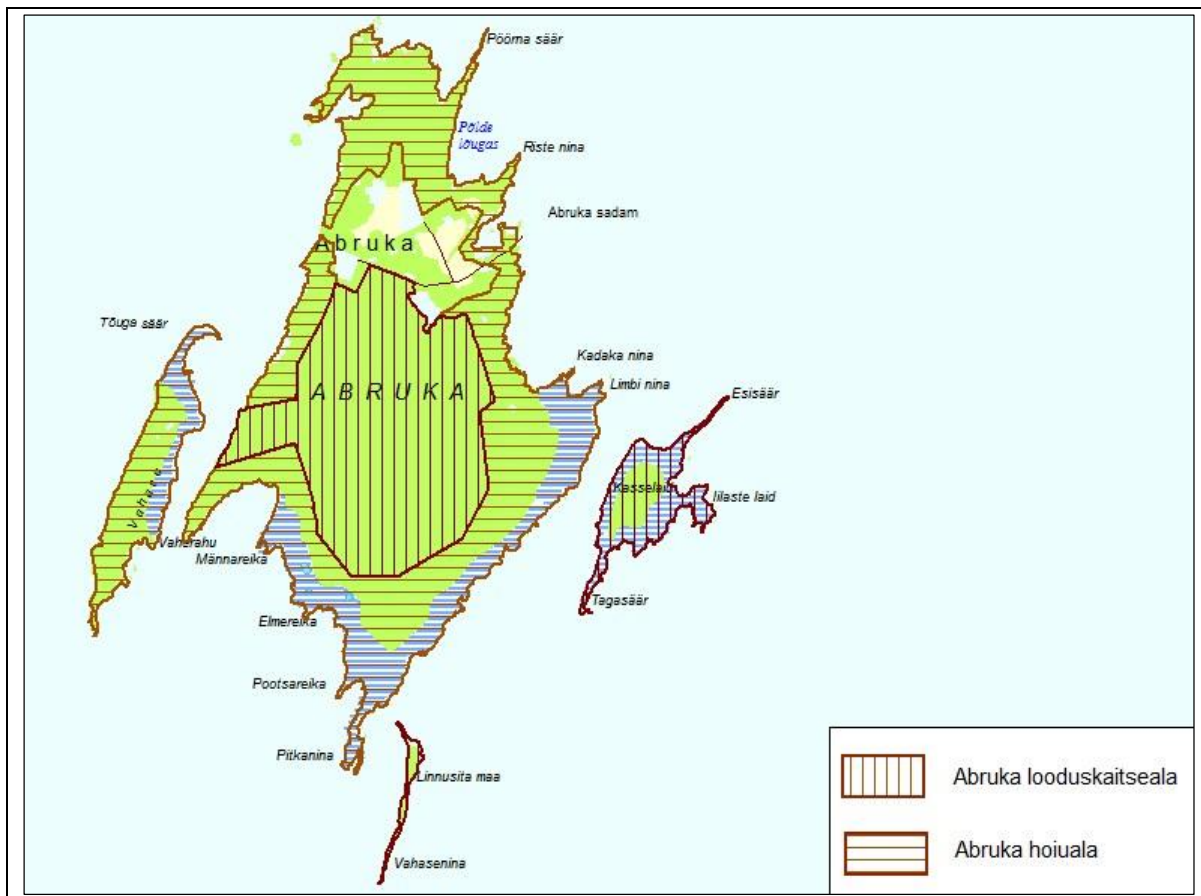
Abruka looduskaitseala on üks vanimaid Eestis. 1932. a andis põllutööminister välja resolutsiooni, millega Abruka saare mets võeti ametkondliku looduskaitse alla. Kaitsevormid on aastate jooksul muutunud, kuid Abruka keskosas paiknevad metsad on kaitse all tänaseni. Peale tuntud Abruka laialehise metsa on Abruka saare väärtusteks rannaniidud, puisniidud ja lood, mille soodne seisund on tagatud vaid õige hoolduse korral. Saarelisusest tingituna on Abrukal rikas kultuuripärand ja säilitamist väärt maastikud. Kaitsekorralduskavas on suurt tähelepanu pööratud pool-looduslike koosluste hooldamise ja taastamise jätkumisele ning laiendamisele koostöös põllumajandusettevõtjate ja maaomanikega.

Abrukat külastab suveperioodil tuhandeid inimesi. Rekreatiivse väärtuse tõstmiseks nähakse kaitsekorralduskavas ette olemasoleva matkaraja edasiarendamist (sealhulgas Abruka tuletorni juurdepääsuvõimaluste parandamist), telkimiskoha rajamist, pärandkultuuriobjektide korrastamist ja arendamist ning saare teede korrashoidu.

Kaitsekorralduskava tulemuslikkust hinnatakse vähemalt kord kaitsekorraldusperioodi jooksul ala(de) valitseja poolt. Tulemuslikkuse hindamisel analüüsitakse, kas kaitsekorralduskavas ettenähtud tegevused on ellu viidud ning kui efektiivselt need aitasid kaasa kaitse-eesmärkide saavutamisele. Tulemuslikkust hinnatakse väärtuste, koosluste ja liikide seisundi põhjal.

1. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala üldiseloomustus

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala, mida haarab ühine kaitsekorralduskava, paiknevad Abruka saarel ja Abrukat ümbritsevatel laidudel. Abruka looduskaitseala pindala on 412,2 ha, kaitseala asub Abruka saare keskosas, ulatuses lõiguna ka läänerannikule, samuti haarates Kasselaiu ja Linnusitamaa. Abruka hoiuala pindala on 551,1 ha, hoiuala haarab enda alla Abruka rannad ja Vahase saare (joonis 1). Kaitstavate aladega on kaetud praktiliselt kogu saar, vaid Abruka põhjaosas olev küla ei asu kaitseriimiga alal.

Joonis 1. Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala paiknemine.

Abruka saare mullad on valdavalt gleistunud ehk niisked mullad (joonis 2). Enim levinud on gleistunud rähkmullad (Kg ja Krg) ja leostunud gleimullad (Go). Saare keskosas, kus kasvavad laialehelised metsad, on valdavavad gleimullad.

Abruka geograafiline asend on üks põhjus, miks saarel esineb rohkesti kaitseväärtusi. Abruka kujunemist on mõjutanud järgmised asjaolud:

1. Pehme mereline kliima, mis on loonud soodsad kasvukohad lõunapoolse levikuga liikidele ja kooslustele (sh laialehine mets).
2. Abruka ja ümbritsevad laiud on olulised haudelinnustiku seisukohast, samuti rändel peatuvatele liikidele.
3. Abruka lähedus Kuressaarele, kui põhjus, miks saar võeti keskajal kasutusele piiskopkonna hobusekarjamaana (hakkasid kujunema poollooduslikud kooslused).
4. Asustuse tekkimist saarele piirati piiskopkonna poolt. Mõis ja talud tekkisid saarele alles 18. sajandil. Looduslike metsade raadamine algas hiljem ja polnud nii ulatuslik. Asustustihedus saarel ei olnud kunagi nii kõrge kui näiteks Ruhnus ja Kihnus. Tänu sellele on saarel vähem kultuurmaastikku ja sellevõrra rohkem looduslikke ja poollooduslikke kooslusi.
5. Lähedus Kuressaarele ja saareline asend on teinud Abrukast loodusuurijate meelispaiga. Abruka looduse suurem uuritus oli ka aluseks Abrukal asuvate metsade kaitse alla võtmisel 1932. aastal.

1.2. Kaitse-eesmärgid ja kaitsekord

Abruka looduskaitseala on üks vanimaid Eestis. Abruka metsa ja Loode tammiku kaitse alla võtmine kerkis päevakorda koheselt peale kaitseala loomist Vaika saartel 1910. aastal. Paraku katkestas I maailmasõda esimesed looduskaitsealade loomise katsed Eestimaa ja Liivimaa kubermangudes. 22. novembril 1932. a andis põllutööminister välja resolutsiooni, millega Abruka saare mets võeti ametkondliku looduskaitse alla. Ametlik kaitseala loodi aga peale esimese looduskaitseaduse vastuvõtmist 1935. aastal. Vabariigi Valitsuse otsus 3. detsembrist 1937 veekogu ja maa-ala looduskaitse alla võtmise kohta sätestas esmakordselt kaitseriigi 98,1 ha suurusel alal Abruka riigimetsakvartalis nr 26.

Praegu kehtiv Abruka looduskaitseala kaitse-eeskiri on vastu võetud Vabariigi Valitsuse 8. mai 2007. a määrusega nr 132. Abruka looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta:

- 1) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), lood (6280*), puisniidud (6530*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*);
- 2) liike, keda nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetab I lisas, kes on ühtlasi I ja II kategooria kaitsealused liigid, ning valgepõsk-laglet (*Branta leucopsis*), vöotsabaviglet (*Limosa lapponica*) ja punakurk-kauri (*Gavia stellata*), kes on ühtlasi III kategooria kaitsealuste liikide esindajad;
- 3) II kategooria kaitsealuseid liike ning tõmmuvaerast (*Melanitta fusca*) ja liivatüllid (*Charadrius hiaticula*), kes on ühtlasi III kategooria kaitsealuste liikide esindajad.

Abruka looduskaitseala jaguneb kaheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks:

Salumetsa sihtkaitsevöönd	268,8 ha
Väikesaarte sihtkaitsevöönd	63,5 ha
Surnuaiametsa piiranguvöönd	79,9 ha

Salumetsa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Väikesaarte sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on väikesaartele iseloomuliku elustiku ja kaitstavate liikide kaitse. Surnuaiametsa piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

Kaitseala poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks vajalik kaitsekorrast tulenev tegevus nagu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ning kujundamine.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusega nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri» hõlmab kaitseala ja hoiuala osa Kura kurgu linnualast ja Abruka loodusala.

Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a. määrusega nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas“ võeti kaitse alla Abruka hoiuala.

Abruka hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide - väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), loodude (6280*), puisniitude (6530*), vanade laialehiste metsade (9020*) ning soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) kaitse ning nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ I lisas nimetatud liikide ning I lisas nimetatud rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Liigid, kelle elupaiku kaitstakse, on hallhani (*Anser anser*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), ristpart (*Tadorna tadorna*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), hahk (*Somateria molissima*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), tuuletallaja (*Falco tinnunculus*), merisk (*Haematopus ostralegus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kivirullija (*Arenaria interpres*), suurrüdi (*Calidris canutus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tundrarüdi (*Calidris alpina alpina*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), väiketiir (*Sterna albifrons*), vööt-pöösälind (*Sylvia nisoria*), punaselgõgija (*Lanius collurio*).

1.3. Asustus ja maakasutus

Abruka omapärane nimi arvatakse olevat kujunenud mõne kilomeetri kaugusel asuvast Roomassaare nimest. Roomassaare oli kunagi saar, mis oli kaetud pillirooga, seega *roo maa saar*. „Rohr“, ka „roh“ alamsaksa keeles, tähendab roogu. Eesliide „ab“ aga „ära; eemale“, Abroh (ka Abrohr) – roost eemal, roo maa saarest kaugemal.

Esimesed teated Abruka kohta pärinevad keskajast, tol ajal Lääne-Eesti piiskopkonnale kuulunud Abruka võeti kasutusele hobuste karjamaana. Hiljem rajati saarele karjamõis, mida majandati Sõrve talupoegade abil, kes toodi kevadel saarele ja viidi sügisel saarelt koos hobustega. Inimasustuse levimist saarele ei peetud soovitavaks, sest selle läbi oleks vähenenud hobuste heina- ja karjamaad.

Alaline asustus tekkis Abrukale 18. sajandil. Abrukal on olnud läbi aegade üks küla – Abruka, mis asub küllaltki kompaktsel hoonestusalal saare põhjaosas, lisaks olid üksikud majapidamised Vahase saarel. 19. sajandi lõpus elas saarel 150 elanikku, mis on oluliselt vähem kui teistel Liivi lahe saartel. Haldusterritoriaalselt oli Abruka seotud Sõrve poolsaarega, kuuludes Anseküla kihelkonda. Abruka hiilgeaeg halduslikult saabus 1816. aastal, kui talurahvaseaduste alusel moodustati Abruka vald, tõi küll, keskusega Salmel, mitte Abrukal. Abruka küla lahutati Salme vallast 1919. aastal ja liideti Kaarma-Suure vallaga. Abruka vald nimetati 1936. aastal Salme vallaks. 1939. aastal sai Kaarma-Suure vallast Kuressaare vald ja 1950. aastal, kui vallad kaotati hakkas Abruka kuuluma Kuressaare külanõukogusse. Peale külanõukogude kaotamise 1990. aastate alguses sai Abruka Kuressaare valla osaks. 1999. aastal Kuressaare ja Kaarma vald taas ühendati.

Abruka saarel on elanikkond järjekindlalt vähenenud, sajandiga on reaalne elanikkond kahanenud 10 korda. Rahvastikuregistri andmetel on Abrukal 31 elanikku (01.01.2010), reaalseid aastaringseid elanikke on 16. Samuti on saare rahvastiku vanuseline koosseis muutunud, kooliealisi lapsi elab rahvastikuregistri andmetel Abrukal vaid 1, enamus aastaringsetest elanikest on pensionärid. Aastatel 1883-1972, 1980-1986 ja 1990-1994 oli saareelanikel võimalus omandada algharidust kohalikus algkoolis.

Aastasadu on Abrukal elatist teenitud kalapüügi ja põllumajandusega. Peale II maailmasõda moodustati Abrukal kalurikolhoos “Murdlaine”, mis tegutses iseseisvana aastatel 1949-1962. Aastal 1962 ühinesid Nasva “Kodurand”, “Vätta Kalur” ja “Murdlaine” ning tekkis kolhoos “Saare Kalur”. Tänapäevaks on mõlemad majandusharud hääbunud, kutselisi kalureid, kelle põhisissetulek kalapüügist tuleb, saarel ei ole. Põllumajandusega tegelevad saarel vaid 2 majapidamist, kasvatatakse lambaid ja lihaveiseid. 2010. aasta suvel karjatati saarel 200 lammast ja 3 šoti mägiveist. 2010. a septembris saabusid Abrukale täiendavalt 24 šoti mägiveist.

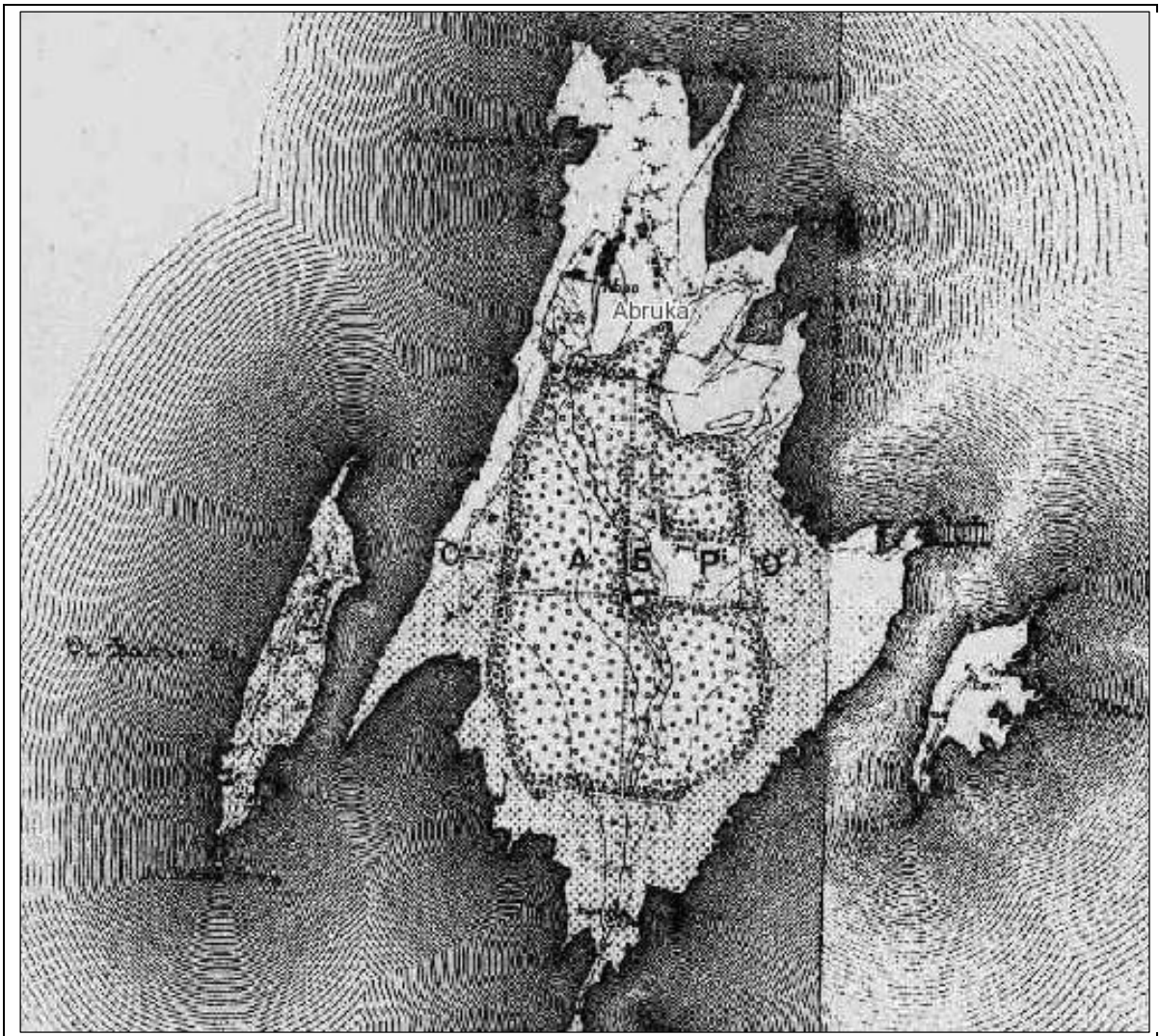
Abrukal on haritavat maad väga vähe, ainult küla ümbruses saare põhjaosas, leivavili vahetati kala ja hülgerasva vastu Saaremaalt. Saare põhjaossa jäävad ka looduslikud rohumaad, kust oli võimalik loomadele heina teha. Alates Abruka hõivamisest hobuste karjamaana on Abruka rannad ja väikelaiud olnud pidevalt kasutuses ühiskarjamaadena. Karjased ja hiljem karjamaad hoolitsesid

selle eest, et loomad ei pääseks saare keskosas olevasse metsa. Ühiskarjatamine jätkus ka kolhoosikorra ajal, kui Abrukale rajati „Saare Kaluri“ kolhoosi lambafarm, samuti oli saarel kolhoosi algusaastatel väike lüpsilaut. 1990. aastatel, kui lambafarm erastati, jätkus samuti lammaste karjatamine. Lammaste arv saarel on hakanud kahenema, viimase kahe kümnendiga on lammaste arv vähenenud 500 lambalt 200 lambale. Erinevus maakasutuses on see, et kui ajalooliselt on randasid karjatatud nii veiste, hobuste kui ka lammastega, siis viimastel kümnenditel vaid lammastega, mis annab kehvema tulemuse rannaniitude hoolduses. Seoses loomade arvukuse vähenemisega on karjatuskoomus koondunud saare põhjaossa, lõunaosas aga lakanud üldse, viimastel aastatel on ranna- ja rooala osaliselt niidetud.

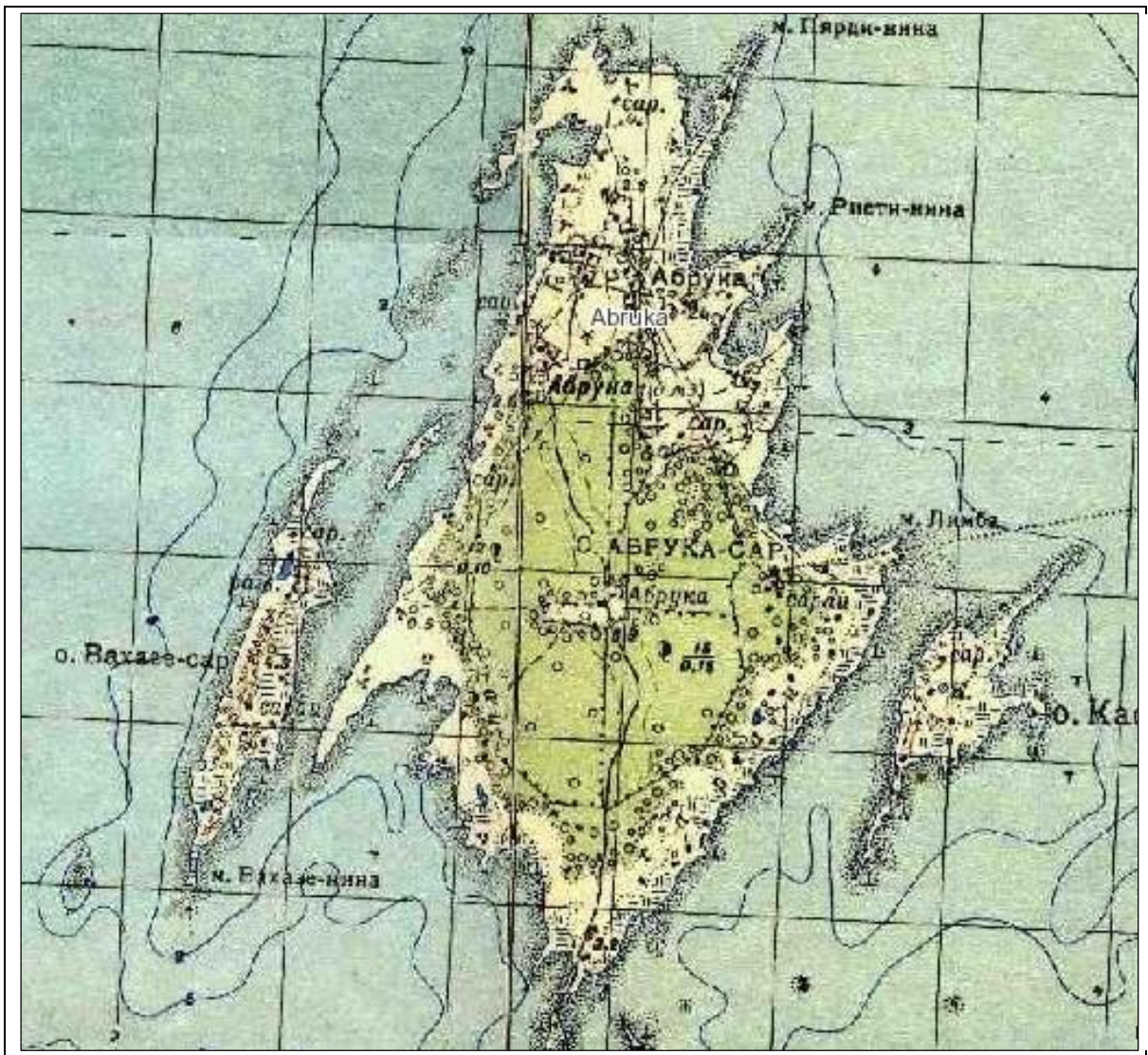
Valdav osa Abrukast on kõlvikuliselt mets ja looduslikud niidud. Abruka niidud on maakatastris registreeritud nii loodusliku rohumana kui ka muu maana (kinni kasvavad lood). Haritavat maad on saarel alla 30 ha. Kõlvikulised muutused on toimunud eelkõige loodusliku rohumaa vähenemise arvelt ning metsamaa pindala suurenemise (puisniitude ja –karjamaade metsastumine) ja muu maa pindala suurenemise arvelt (loode, kadastike, aruniitude võsastumine ja rannaniitude roostumine).

Pindala	990,44 ha (sh ümbritsevad laiud)
Haritav maa	29,81 ha (sh ümbritsevad laiud)
Looduslik rohumaa	194,31 ha (sh ümbritsevad laiud)
Metsamaa	477,18 ha (sh ümbritsevad laiud)
Õueala	9,08 ha (sh ümbritsevad laiud)
Muu maa	280,05 ha (sh ümbritsevad laiud)

Suurim maaomanik saarel on Eesti Vabariik. Riigile kuulub Abrukal kasvav põlismets, samuti nooremad puistud, mis piirnevad laialehise metsaga ja on kaitse all. Saare keskosas olev mets on ajalooliselt olnud ümbritsetud puisniitude ja -karjamaade sõõriga lõuna, lääne ja ida küljest, ning põldude ja niitudega põhjast (joonis 3 ja 4). Maakorralduslikult on saar väga killustunud, Abruka külas on registreeritud 135 katastriüksust. Keskmise katastriüksuse pindala on 7,28 ha, eraomandis olevate katastriüksuste keskmine pindala on 4,53 ha.

Joonis 3. Sajand tagasi oli Abruka keskosas mets, mis oli ümbritsetud puisniitude ja -karjamaadega. Randades olid hooldatud niidud (väljavõtte verstakaardist 1895-1913).

Joonis 4. Metsa pindala on kogu aeg suurenenud poollooduslike koosluste arvelt. Pool sajandit tagasi olid Abruka rannad karjatatud ja lagedad (väljavõtte NL topokaardist 1945-1952).

1.4. Huvigrupid

Tabel 1 võtab kokku huvigrupid, nende huvid ja kohustused seoses Abruka looduskaitseala ja hoiualaga.

Tabel 1. Huvigrupid

Huvigrupp	Huvi
Elanikud	Elukeskkonna säilimine ja paranemine. Hooldatud maastikud. Kohapealsed töökohad.
Maaomanikud	Maaomandi kasutamine, tulud maaomandist, ehitusõigus. Hooldatud maastikud. Juurdepääsu võimalus kinnistutele.
Maahooldajad	Maaomandi kasutamine ja toetuskõlbulike PLK-de hooldamine.
Ettevõtjad	Turistide jätkuv saare külastamine.
Kodanikuühendused	Kohaliku tasandi seltsielu elavdamine ja edendamine.
Külastajad	Saare külastamisvõimalused. Hooldatud ja eksponeeritud väärtused (sh loodusväärtused). Igameheõigusega puhkeinfrastruktuur.
Keskkonnaamet	Kaitse-eesmärkide saavutamine kaitse- ja hoiualal.
RMK puhkemajandus	Igamehe õigusega puhkevõimaluste arendamine saarel.
RMK jahimajandus	Ulukite arvukuse reguleerimine.
Kaarma Vallavalitsus	Kohaliku elu korraldamine. Ühenduse pidamine Abruka ja Roomassaare vahel. Püüasustuse säilitamine, selle säilitamise toetamine ja sellele kaasa aitamine, sotsiaalse elukeskkonna parandamine.
Saare Maavalitsus	Saarevahi institutsiooni juhtimine ja korraldamine.
Veeteede amet	Navigatsioonimärkide hooldus.
Saarte Liinid AS	Abruka sadama arendamine ja opereerimine.

Kaitseväärtuste säilitamise kohalt on kõige olulisem huvigrupp maahooldajad, nende tegevusest sõltub, kas poollooduslike koosluste kaitseväärtused säilivad või mitte. Saarel elab 2010. a seisuga 16 aastaringset elanikku. Suveabrukalasi on hinnanguliselt 40 inimest. Nii aastaringsed kui suveabrukalased on valdavas enamuses ka maaomanikud. Kariloomi peavad aga saarel kaks majapidamist – Riho Lepik (Ablam OÜ) ja Rein Lember (FIE), kelle käes on kasutuses praktiliselt kõik poollooduslikud kooslused ja muu põllumajandusmaa.

2. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala väärtused

2.1. Bioloogilised väärtused

2.1.1. Elupaigatüübid

Loodusdirektiivi eesmärgiks on kaitsta biotoope mitte ainult kui teatud looma- ja taimeliikide elupaiku/kasvukohti, vaid kui omaette väärtust. Oluliseks peetakse elupaigatüüpe¹, mis on oma loodusliku levila piires kadumisohus, mille levila on piiratud või mis silmapaistvalt esindavad elupaikade tüüpilisi omadusi vähemalt ühes biogeograafilises piirkonnas.

Esmatähtsate elupaigatüüpide hulka kuuluvad need, mille kaitse tagamiseks on Euroopa Liidul eriline vastutus seoses sellega, et suur osa antud elupaikade levilast paikneb liikmesriikide territooriumil.

Tabel 2 annab ülevaate Abruka looduslal (968,31 ha) inventeeritud elupaigatüüpidest, samuti on tabelis ära toodud alade katvuse nõuded, mis on esitatud Euroopa Komisjonile.

¹ looduslik või poollooduslik maismaa või veeala, mis on eristatav teistest oma geograafiliste, abiootiliste või biotiliste omaduste poolest.

Tabel 2. Inventeeritud elupaigatüübid. Andmed: Keskkonnaamet.

Elupaigatüüp ²	Inventeeritud pindala (ha)	Katvus ³ %	Katvus (ha)	Esinduslikkus ⁴	Hooldatud 2010	Märkused
Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	194,08 ha	21,7	210,12	B	X	Katvuse eesmärk on saavutatud, kui arvestada kaasnevate elupaikadega metsaosa. Elupaik on hea esinduslikkusega.
Puiskarjamaad (9070)	1,65 ha	0	0	X	1,65	Katvuse eesmärk on saavutatud.
Vanad laialehised metsad (9020*)	174,52 ha	18,7	181,07	B	X	Katvuse eesmärk on saavutatud, kui arvestada kaasnevate elupaikadega metsaosa. Elupaik on hea esinduslikkusega.
Vanad loodusmetsad (9010*)	15,81 ha	1,6	15,49	B	X	Katvuse eesmärk on saavutatud. Elupaik ei vasta elupaiga tunnustele.
Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) ja Vanad laialehised metsad (9020*)	33,93 ha	X	X	A	X	Metsaosad, kus on inventuuride tulemusel märgitud kaasnevad elupaigad. Vajab täpsustavat inventuuri.
Puisniit (6530*)	183,68 ha	13,2	127,82	C	77,85	Vajab vanade puisniitude taastamist ja iga-aastasse hooldusse võtmist.
Loopealne (6280*)	82,39 ha	8,4	81,33	C	0,7	Vajab alade taastamist ja iga-aastasse hooldusse võtmist.
Kuiv niit lubjarikkal mullal (6210*)	14,23 ha	0,5	3,49	C	4,91	Katvuse eesmärk on täidetud.
Kadastik (5130)	29,46 ha	3	29,04	B	X	Vajab alade taastamist ja iga-aastasse hooldusse võtmist.
Rannaniit (1630*)	228,14 ha	11,1	107,48	A	177,02	Katvuse eesmärk on täidetud. Suurendada kasutuses olevate alade karjatamiskoormust. Lootusetus olukorras olevad rannaniidud arvata elupaikade registrist välja.
Väikesaared ja laiud (1620)	6,13	0,6	5,81	B	X	Katvuse eesmärk on täidetud.

² Tärniga on märgitud esmatähtsad elupaigad

³ Vastavalt loodusala standardne andmevorm

⁴ Loodusliku elupaigatüübi esinduslikkuse aste antud alal. A: väga esinduslik B: esinduslik, C: keskmine, kuid veel arvestatav esinduslikkus.

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)³

Laiamahuline elupaigatüüp, millesse kuuluvad nii meie soostuvad metsad, (päris) madalsoometsad kui ka lodumetsad. Kõik need kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal. Põhjavee tase on muutlik: kevaditi on see kõrge, ulatudes tihti maapinnale, suvel langeb sügavamale.

Soostuvates metsades ei küüni turbahorisoni tusedus 30 sentimeetrini, madalsoo- ja lodumetsades on keskmiselt või hästi lagunenu turvas sügavam. Madalsoometsade väheliikuv põhjavesi on mineraalainete poolest üsna vaene, rohkem mineraalaineid sisaldab lodumetsade liikuvam põhjavesi. Soostumise algstaadiumis valitsevad puurindes paiguti kuusk ja arukask, madalsoometsades sookask ning lodumetsades sanglepp koos sookasega.

Abruka soostuvad ja soo-lehtmetsad on laialehist metsa ümbritsev metsavöönd, kus on ülekaalus arukask, sookask, must lepp, haab. Metsad asuva keskosa lääne ja põhjapoolses küljes, erinevalt laialehisest puistust on neid metsi pikemalt majandatud. Paljud neist on kinnikasvanud puisniidud. Puistu vanus on keskmiselt 90-120 aastat, valdav naadi kasvukohatüüp. Looduslike protsesside jätkudes omavad kõrget looduskaitse väärtust tulevikus.

Vanad laialehised metsad (9020*)

Vanad salumetsad, mille puurindes valitsevad pärn, tamm, vaher, jalakas või saar. Lopsaka alustaimestikuga laialehised metsad on meil jäänukid aastatuhandete tagusest soojemast ja niiskemast kliimaperioodist, ning need sarnanevad Kesk- ja Lõuna Euroopas levinud laialehiste metsadega. Niisugustes metsades on alati rohkesti surnud ning õõnesustega puid, lama- ja kõdupuitu, kus leiab eluvõimaluse palju eri liike, sealhulgas haruldasi ja ohustatuid samblikke, seeni, putukaid ja linde. Väga mitmekesine on ka mullaelustik.

³ Elupaigatüüpide kirjeldused: Paal, Jaanus. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis, Tallinn, 2004.

Laialehelised metsad kasvavad lainjatel moreenitasandikel, oosidel, voortel, paekõvikutel jt. kõrgendikel, kus muld on toitainete poolest rikas ning kogu aasta jooksul veega hästi varustatud. Laialehised metsad asuvad Abruka keskosas, osad kvartalid on olnud majandustegevusest puutumata 80 aastat ning seal on saanud toimuda metsa looduslikud protsessid. Puistu on vanem kui 130 aastat, levinumad puuliigid: pärn, jalakas, tamm, saar, vaher. Valdav on naadi kasvukohatüüp. Omab kõrget looduskaitse väärtust.

Vanad loodusmetsad (9010*)

See väga laia mahuga elupaigatüüp, mida mujal Euroopas on hakatud nimetama läänetaigaks, hõlmab eeskätt puutumataid või vähese inimõjuga vanu metsi, aga ka looduslikult uuenenud hiljutisi põlendikke katvaid nooremaid puistuid. Vanades loodusmetsades leiavad elupaiga paljud ohustatud liigid, eriti samblad, samblikud, seened ja selgrootud loomad.

Abruka vanad loodusmetsad asuvad valdavalt Vahase saare keskosas. Arvestades Vahase saare majanduslikku kasutust karjamaana ei ole need metsad väga pikalt looduslikult kujuneda saanud (1979. a. taimkatte kaardi järgi on tegemist lookadastikuga, joonis 5). Vaadates puistu koosseisu ja vanust, võib öelda, et tegemist on kinnikasvanud puisniitude ja loopealsetega.

Väikesaared ning laiud (1620)

Taimkate on väikesaartel tavaliselt väga hõre, kohati paljanduvad pealiskorra kivimid. Kuivalembesed taimed ja samblikud moodustavad esitaimestu laiike, palju saari on puudeta.

Väikesaarte ja laidude taimkatet mõjutavad riimvesi ja jätkuv maakerge, ent olulised on ka tuul, kestev päiksepaiste ning üldine kuivus, osal saartest ka lämmastikurikas linnusõnnik: mõõdukal hulgal soodustab see taimekasvu, väga suurtes kogustes aga vastupidi- hävitab kogu taimkatte. See elupaigatüüp on oluline eeskätt lindude pesitsus- ja puhkepaigana ning hüljeste lesilana.

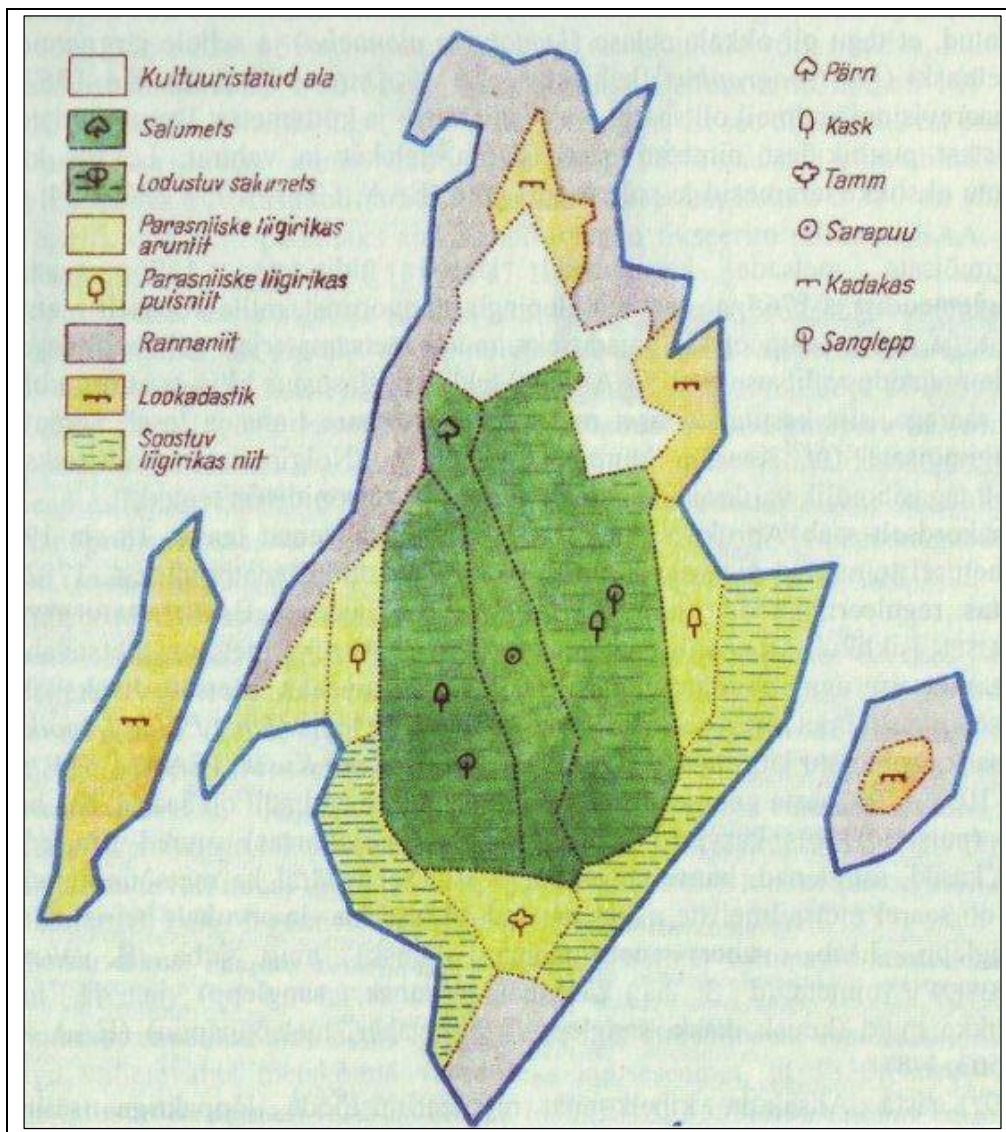
Linnusita saar on inventeeritud elupaigana väikesaared ning laiud.

Rannaniit (1630*)

Lauged madalakasvuliste taimedega looduslikud või poollooduslikud rohumaad. Ühelt poolt mõjutab siinse taimkatte kujunemist maakerge: veepiirilt maismaa poole eristuvad selgesti taimkattevööndid, mille laius sõltub pinnamoest, setetest ning maapinna kõrgusest. Teiselt poolt kujundab rannaniite inimene: koduloomi karjatades ja heina niites on taimkate hoitud madala ning liigirikkana ning loodud soodsad elutingimused eri liiki lindudele. Madalmurused rannaniidud ongi paljude lindude, eeskätt kurvitsaliste olulised pesitsus- ja toitumispaid. Kui karjatamine ja niitmine lakkab, kasvavad need väärtuslikud elupaigad täis pilliroogu, võsastuvad ja metsastuvad.

Abruka kõige esinduslikum rannaniit asub saare põhjaosas (ca 50 ha suurune), kus on viimastel kümnenditel olnud lammaste karjamaa, ja on ainus poollooduslik kooslus saarel, kus karjatamine on olnud pidev. Põhjapoolne rannaniit on veel elupaigana säilinud, kuid viimastel aastatel tugevasti degradeerunud. Põhjuseks on olematu karjatamiskoormus. Rannaniidud lõuna-, ida- ja läänekallastel ja Kasselaiul on tugevalt roostunud (varasemate inventuuride järgi 0-elupaigad). Lääne- ja edelapoolsed rannaniidud, mis on täna roostunud, on olnud rannaniitadena kasutusest väljas pikema perioodi vältel (1979. a. taimkatte kaardi järgi (joonis 5) on tegemist soostuvate liigirikaste niitudega).

Abruka põhjaosas asuv rannaniit on üks enim looduskaitse väärtust omav kooslus Abrukal.

Joonis 5. Abruka taimkatte skemaatiline kaart 1979.

Puisniit (6530*)

Pärandkooslused liigirikka taimestikuga, kus avatud niidulapid vahelduvad väikeste puutukkade ja põõsastega. Sel moel loodud mitmekesised valgus- ja niiskustingimused võimaldavad siin kõrvuti kasvada nii niidu- kui ka metsataimedel. Puudest kasvab neil sageli laialehised liike (tamme, saart, pärna, vahtrat), rohurindes leidub palju haruldasi ja ohustatud niiduliike, sealhulgas käpalisi. Eesti puisniidud on väga liigrikkad. Puisniidud on kujunenud võsa ja puude osalise

raiumise, niitmise ning karjatamise koosmõjul. Põhiline oht puisniitudel on võsa ja metsa pealetung tavapärase majandustegevuse lakkamisel: puisniitude ilme ja taimkate püsivad vaid siis, kui neid järjepidevalt niidetakse.

Abruka puisniidud asuvas saare lõuna-, lääne- ja idaosas, ümbritsetes poolsõõrina keskosas kasvavat looduslikku metsamassiivi. Puisniitusid on viimastel aastatel taastatud ja taastatakse iga aastaga juurde, vahepealne majandustegevus oli seal lakanud. Puisniidukooslused on alles kujunemisejärgus.

Kuiv niit lubjarikkal mullal (6210)

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad poollooduslikud liigirohked aruniidud kuivadel ja poolkuivadel lubjarikastel muldadel, samuti sürjaniidud- mõlemad on olulised käpaliste kasvukohana. Peamiselt Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel, aga ka Põhja-Eesti lavamaal levinud kuivad aruniidud on tasase või nõrgalt lainja pinnamoega. Sürjaniidud seevastu kasvavad eelkõige küngastel ja seljandikel põuakartlikel korese- ja lubjarikastel muldadel. Nii taimestikult (madalakasvulised kuivust taluvad liigid) kui ka ökoloogiliselt tingimustelt sarnanevad sürjaniidud looniitudedele. Abruka aruniidud asuvad nii Vahasel, Kasselaiul kui Abrukal (keskosas), tegemist on looduslike väikese pindalaliste niitudega, mis on ajalooliselt olnud heinamaad.

Loopealne (6280*)

Lood ehk alvarid katavad väga õhukese mullakihi (mõnest kuni paarikümne sentimeetri) ja tasase pinnamoega paepealseid alasid. Need on enamasti kuivad või väga kuivad kasvukohad: muldkate kuivab suvel sageli läbi. Kevaditi seevastu võivad alvarid olla üsna märjad ning sealseid lohud ajuti täidetud veega. Taimestu on looniitudel tavaliselt hõre ja madal, kuid liigirikas: valitsevad kuivataluvad ja lubjalembelised taimed. Liigirikka taimkatte kujunemist on oluliselt mõjutanud karjatamine, mis aitab ära hoida kadakate ja mändide pealetungi, seda eriti tüsedama muldkattega aladel.

Abruka lood asuvad valdavalt saare põhjaosas ja läänerannikul. Loopealsetel on maapind niipalju kõrgem, et nad ei ole enam otseselt mere mõju all. Saare põhjaosas moodustavad nad ühtse terviku rannaniitudega ja on väheldases kasutuses. Karjatada tuleb ühtse kompleksina rannaniitudega, mis võimaldab ära hoida põuast tulevat rohu puudust.

Kadastik (5130)

Poollooduslikud kooslused, kus kadakas katab vähemalt kolmandiku alast. Kui kadakat on vähem, siis on tegemist looniiduga või kuiva niiduga lubjarikkal mullal. Kadastikud on levinud peamiselt looladel, vähemal määral sisemaa nõmmedel, kus alustaimestik meenutab kuivade nõmmede oma. Seal, kus kadastikud on jäänud looduse hooleks – mahajäetud niitudel ja karjamaadel – muutuvad need ülitihedaks ning kooslused seeläbi liigivaesemaks. Abruka kadastikud asuvad Vahasel. Karjatamise lakkamisel on loopealsed kinni kasvanud ja kooslused on inventeeritud kadastikena.

2.1.2. Liigid

Linnud

Kaitseväärtusega **haudelinnuliigid** on toodud lisa 1. Pesitsevatest linnuliikidest 14 on linnudirektiivi I lisa liigid (merikotkas, roo-loorkull, rukkirääk, sookurg, naaskelnokk, niidurüdi, räusk-, tutt-, jõgi-, rand- ning väiketiir, vööt-põõsalind, väike-kärbsenäpp ja punaselg-õgija, 2 liiki I kaitsekategooria (merikotkas, niidurüdi), 8 liiki II kaitsekategooria (naaskelnokk, mustsaba-vigle, kivirullija, sarvikpütt, väike- ja tõmmukajakas, räusk- ja tutt-tiir) ning 22 liiki III kaitsekategooria loomaliigid. Mõned nimetatud liikidest esinevad ebaregulaarselt, väikesel arvul või on viimasest pesitsemisest möödunud rohkem kui 15 aastat (kivirullija), kuid liik on kaitse alla võtmise aktis ikkagi hoiuala kaitse-eesmärgiks määratud.

Rahvusvahelist tähtsust omavad haudelindudest eelkõige linnudirektiivi I lisa liigid, kelle jaoks ala kuulub 5 olulisima ala hulka Eestis (Euroopa Liidu tähtsusega linnualade kriteerium C6). 1990ndatel selliseid liike ei olnud. Praegustel andmetel võib Abruka hoiuala olla Eestis tähtsuselt 5., 6. või 7. niidurüdi pesitsusala.

2000-2009 pesitses kahel linnuliigil vähemalt 1% Eesti haudeasurkonnast Abruka looduskaitsealal ja hoiualal. Nendeks liikideks on hallhaigur (2%) ja merikotkas (1,2%). Arvestades liikide maksimaalset perioodi arvukust Abrukal ja minimaalset kogu Eesti arvukushinnangut, pesitses looduskaitsealal ja hoiualal 5-10% tõmmukajaka ja hallhaigru Eesti haudeasurkonnast ja 1-5% viupardi, kormorani, merikotka, naaskelnoka, liivatülli, niidurüdi, hõbekajaka, randtiiru ja väiketiiru asurkonnast.

Lindude rändekogumid on Abruka hoiualal ja Abruka looduskaitsealal väiksema tähtsusega, sest meri ei kuulu nende kaitstavate alade koosseisu. Rändlinnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse Abruka hoiualal, on hallhani, valgepõsk-lagle, ristpart, sinikael-part, merisk, naaskelnokk, liivatüll, suurrüdi, niidurüdi, tundrarüdi, mustsaba-vigle, suurkoovitaja, punajalg-tilder, jõgitiir, randtiir ja väiketiir. Eeltoodud nimestikus on alla joonitud need liigid, kes alal ei pesitse. Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirjas on kaitse-eesmärgiks seatud ka vöötsaba-vigle ja punakurk-kauri elupaikade kaitse. Kuna looduskaitseala ei hõlma mereala ja kaurid maismaal ei peatu, tuleb kaitse-eeskirja uuendamisel punakurk-kaur Abruka looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulgast välja arvata.

Linnuliikide seisundi hinnang (tabel 3) on koostatud nende haudelinnuliikide kohta, kelle elupaikade kaitse on nimetatud alade kaitse-eesmärkide hulgas ja liikide kohta, kelle maksimaalne arvukus Abruka looduskaitsealal ja hoiualal moodustab vähemalt 1% liigi eesti haudeasurkonnast. Mittepesitsejatest on hõlmatud samuti liigid, kelle elupaikade kaitse on alade kaitse-eesmärgiks ja esmaseks ajendiks on rändekogumite peatumine ala(de)l.

Liigi seisund on loetud soodsaks siis, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib alal ka kaugemas tulevikus oma elupaikade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane

ning liigi asurkonna pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik (kohandatud LKS § 3 lg 2 järgi).

Liigi seisund on loetud ebasoodsaks siis, kui liigi arvukus on viimase kümne aasta jooksul langenud või elupaikade seisund on halvenenud või on muid põhjusi arvata, et liik ei säilita tulevikus alal oma arvukust.

Liigi seisundit on hinnatud „teadmata“ siis, kui liik on juhuslik (pesitsenud 1-2 aastal 20 aasta jooksul) või ebaregulaarne pesitseja (pesitsenud 2-5 aastal 20 aasta jooksul), väga väikese arvukusega (maksimaalselt 1 paar) või liigi arvukuse kohta puuduvad viimasest kümnendist andmed (loendusid potentsiaalsetes elupaikades ei ole tehtud).

Tabel 3. Abruka looduskaitseala (LKA) ja Abruka hoiuala (HA) kaitse-eesmärgiks olevate liikide seisund. Andmed: EELIS, Saaremaa Linnuklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu (EOÜ) Tähtsate Linnualade (IBA-alade) andmebaas.

Liik	Kaitsekategooria	Kajastatus kaitseeesmärkides	Liigi seisund	Märkus
Hallhani (P ⁴)		HA ⁷	Teadmata	Andmed aegunud.
Hallhani (MP ⁵)		HA	Ebasoodne	Olulisima elupaiga seisund halveneb.
Valgepõskklagle (MP)	III, L-I ⁹	HA	Ebasoodne	Olulisima elupaiga seisund halveneb.
Ristpart	III	HA	Soodne	Piisavalt elupaiku, arvukus stabiilne.
Viupart			Teadmata	Juhuslik pesitseja.
Sinikael-part		HA	Soodne	Arvukus stabiilne, elupaikade pindala piisav.
Hahk		HA	Ebasoodne	Tugev arvukuse langus.
Tõmmuvaeras	III	HA, LKA ¹⁰	Teadmata	Ebaregulaarne pesitseja.

⁴ pesitsejad märgitud siis, kui samal liigil ka mittepesitsusaegsed kogumid olulised ⁷ Abruka hoiuala kaitse-eesmärgid

⁵ mittepesitsejad ⁹ Linnudirektiivi I Lisa

¹⁰ Abruka looduskaitseala eesmärkides

Hallhaigur			Soodne	Arvukus suurenenud.
Kormoran			Ebasoodne	Arvukus vähenenud.
Merikotkas	I, L-I	LKA	Soodne	Piisavalt suur elupaik.
Roo-loorkull	III, L-I	HA	Teadmata	Väikesearvuline pesitseja (0-1).
Tuuletallaja	III	HA	Teadmata	Elupaigad heas seisundis, kuid arvukus väike (0-1).

Liik	Kaitsekategooria	Kajastatus kaitseesmärkides	Liigi seisund	Märkus
Rukkirääk	III, L-I		Soodne	Kaitstaval alal juhuslik, potentsiaalsete elupaikade seisund paraneb.
Sookurg	III, L-I		Teadmata	Andmed aegunud.
Merisk		HA	Soodne	Piisavalt elupaiku, arvukus stabiilne.
Naaskelnokk	II, L-I	HA, LKA	Ebasoodne	Ebaregulaarne pesitseja, elupaikade seisund halveneb.
Liivatüll	III	HA, LKA	Soodne	Arvukus stabiilne, elupaigad heas seisundis.
Suurrüdi (MP)		LKA	Ebasoodne	Olulisima elupaiga seisund halveneb.
Niidurüdi	I, L-I	HA, LKA	Ebasoodne	Arvukus on langenud, parimate elupaikade kvaliteet langeb.
Tundrarüdi (MP)		HA	Ebasoodne	Olulisima elupaiga seisund halveneb.
Mustsaba-vigle	II	HA, LKA	Teadmata	Ebaregulaarne pesitseja.
Vöötsaba-vigle (MP)		HA	Ebasoodne	Olulisima elupaiga seisund halveneb.
Suurkoovitaja	III	HA	Soodne	Arvukus väike, kuid elupaikade seisund paraneb.
Punajalg-tilder	III	HA	Ebasoodne	Elupaiga kvaliteet ja arvukus võtmealal (põhjaosa rannaniit) langeb, kuid Abruka

				lõunaosas elupaiku taastatakse.
Kivirullija	II	HA	Teadmata	Juhuslik pesitseja.
Tõmmukajakas	II	LKA	Teadmata	Arvukus väike ja fluktuuerib.
Höbekajakas			Soodne	Arvukus on langenud, kuid siiani piisavalt suur.
Räusktiir	II, L-I	LKA	Ebasoodne	Arvukus väike, liigi arvukus teistel aladel langeb, lähikonnas asuv eesti haudeasurkonna tähtsusest teine pesitsusala piisava kaitseta.
Tutt-tiir	II, LI	LKA	Teadmata	Ebaregulaarne pesitseja.
Jõgitiir	III, L-I	HA	Teadmata	Juhuslik pesitseja.
Randtiir	III, L-I	HA	Soodne	Viimasel kümnendil on arvukus kasvanud, elupaigad heas seisundis.
Väiketiir	III, L-I	HA	Soodne	Arvukus tõuseb, elupaigad heas seisundis.
Vöötpõosalind	III, L-I	HA	Soodne	Arvukuse muutused teadmata, kuid sobivate elupaikade pindala
Liik	Kaitsekategooria	Kajastatus kaitseesmärkides	Liigi seisund	Märkus
				suureneb pool-looduslike koosluste taastamisega.
Punaselg-õgija	III, L-I	HA	Soodne	Arvukuse muutused teadmata, kuid sobivate elupaikade pindala suureneb.

Haudelindudest on soodsas seisundis 13 liiki (43%), ebasoodsas seisundis 20% ehk 6 liiki (hahk, kormoran, naaskelnokk, niidurüdi, punajalg-tilder ja räusktiir). Neist kormoran ei kuulu looduskaitseala ega hoiuala kaitse-eesmärkide hulka ja teda peetakse pigem probleemliigiks.

Teadmata staatusega on 11 liiki (37%), neist kivirullija, mustsaba-vigle ja jõgitiiru kuulumine ala(de) kaitse eesmärkide hulka on problemaatiline nende liikide juhusliku esinemise tõttu. Tabelis kajastamata liikide (esinevad lisas 1 toodud üldtabelis) seisundi hindamine ei ole otstarbekohane, kuna (a) metsaliikide (näit väike-kärbsenäpp, väike-kirjurähn, hiireviu) seisund ei sõltu kaitsekorraldusest, sest Abruka looduskaitseala mets on jäetud looduslikule arengule ja juhuslik häirimine ega muud tegevused (näit jaht) ei avalda liikidele olulist mõju; (b) laidudel ja rannikul pesitsevad kaitsekorralduslikult oluliseks peetud⁶ liigid sõltuvad elupaiga seisundist, kuid neile vajalike elupaikade kaitsemeetmed on esindatud teiste, elupaigale omaste võtmeliikide kaitsemeetmete kaudu.

Mittepesitsejad (viis liiki) on kõik ebasoodsas seisundis, sest parima rändepeatusalana, Abruka põhjaosa rannaniidu, kvaliteet halveneb.

Taimed

Abruka looduskaitsealal ja hoiualal on teada 13 kaitstavat taimeliiki (tabel 4).

Tabel 4. Kaitstavad taimeliigid. Andmed: Keskkonnaamet, EELIS.

Liik	Kaitsekategooria	Leiukohti
porinõiakold (<i>Circaea lutetiana</i>)	II	1 leiupunkt
uimastav varespunkt (<i>Chaerophyllum temulum</i>)	II	1 leiupunkt ja 1 areaal
varjuluste (<i>Bromus benekenii</i>)	II	14 leiupunkti
läikiv kurereha (<i>Geranium lucidum</i>)	II	1 leiupunkt
jumalakäpp (<i>Orchis mascula</i>)	II	2 leiupunkti
roomav akakapsas (<i>Ajuga reptans</i>)	II	1 leiupunkt
randtarn (<i>Carex extensa</i>)	II	2 leiupunkti ja 1 areaal
soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>)	II	1 leiupunkt
metsõunapuu (<i>Malus sylvestris</i>)	III	1 leiupunkt ja 1 areaal
kuradisõrmkäpp (<i>Dactylorhiza maculata</i>)	III	3 areaali
laialehine neiuvaip (<i>Epipactis helleborine</i>)	III	6 areaali

⁶ Eesti Ornitoloogiaühing 2001. Linnuliigid, kelle kaitse Eestis vajab korraldamist. Hirundo Supplementum 4:2-4.

harilik ungrukold (<i>Huperzia selago</i>)	III	2 areaali
kahelehine käokoel (<i>Platanthera bifolia</i>)	III	2 areaali

Kaitstavatest taimeliikidest väärtuslikemaks tuleb pidada laialehise salumetsaga seotud II kaitsekategooriasse kuuluvaid liike: uimastav varesputk, varjuluste, porinõiakold ja roomav akakapsas, samuti rannaniitudega seotud II kaitsekategooria taimeliiki randtarna. Uimastava varesputke ainsad kasvukohad Eestis ongi Abrukal. Kaitstavate seente, samblike ja sammalde kohta info puudub.

2.2. Esteetiline ja rekreatiivne väärtus

Abruka saar kätkeb endas nii kultuuriloolisi kui looduslikke väärtusi, mis on kaitsekorralduskava koostamise kontekstis olulised. Abruka looduskaitseala ja hoiuala kaitse-eesmärkides ei ole otseselt sõnastatud kultuuripärandi ja maastikukaitse eemärke, kuid saare elanike ja külastajate jaoks on need olulised ja tihti seostatakse neid väärtusi just kaitsealadega.

Saarelisus

Kõikide väikesaarte väärtus on nende saarelisus. Saarelisus iseenesest on väärtus, mis tõstab piirkonna väärtust ja võimendab olemasolevaid väärtusi. Reeglina on väikesaared erilise tähelepanu all ka teadlaste poolt, mis tagab nende parema uurituse. Parem uuritus tagab reeglina ka parema kaitstuse.

Kultuuripärand

Riiklikesse kultuuriväärtuste registrisse on Abrukalt kantud üks objekt - Tuuliku talu pukktuulik, mis on arvele võetud arheoloogiamälestisena. Kaarma valla üldplaneering Abruka saarel miljööväärtuslikke piirkondi määranud ei ole. Ajaloolisi ja esinduslikke taluhoonestuse ansambleid ei ole, samuti ei moodusta Abruka küla ühtse arhitektuuriga tervikut.

Arhitektuurselt on silmatorkavad Abruka tuletornid, mis ehitati 1897. aastal seoses Roomassaare sadama käikulaskmisega. Esialgu ehitati tuletornid puidust. Neist ülemine, laudvooderdisega torn, oli 8-tahuline, umbes 30 m kõrgune, 8-korruseline ja 3 lahtise rõduga arhitektuuriliselt muljetavaldav vaatamisväärsus. Alumine tuli asus palkkandelaabril, see asendati 1923. aastal profiilrauast sõrestiktorniga. 1931. aasta suvel ehitati alumise tuletorni asemele praegu töötav raudbetootorn. Mõlemad tuletornid töötasid algselt atsetüleengaasil. 70. aastatel paigaldati neile elektriline aparatuur. Abruka tuletorn on 2007.a. läbi viidud rahvusvahelise projekti „Tuletornid turismitooteks“ üheks objektiks, mille käigus tuletorni juurde viiv jalgteed viidastati. Lahendamist ootab juurdepääsuga seotud probleem – esialgu on juurdepääs tagatud jalgsi ja vaid hooajaliselt (läbi hoiuala viiv pinnastee on sademeterohkel perioodil üle ujutatud).

Ajaloolist väärtust kannavad ka kunagine Abruka rannakaitsepatarei varemed, mis ehitati Punaarmee poolt II maailmasõja eel. Abrukal asus rannakaitsepatarei nr. 3 asukoht – Pikanina neeme piirkond. Patarei koosnes 3 (hiljem 1) 130 mm suurtükist B-13, mille laskekaugus oli 130 kaabeltaud. Patareid teenindas väetüksus, mille koosseisus oli 125 meest, sealhulgas 5 ohvitseri.

Maastikud

Abrukal valitses klassikaline asustus- ja maakasutusmuster. Asustus oli koondunud parema mullaviljakusega piirkonda saare põhjaosas, ümber küla olid haritav maa ja rohumaad. Rohumaad ja põllud on valdavalt hoonestamata ja on säilinud ajalooline asustusmuster. Taastamist vajaksid tüüpilised saare maastikuelemendid – kiviaiad, roigasaiaid, pukktuulikud.

Saareliste maastike üks suuremaid väärtusi on avatud vaated. Avatud vaated säilivad vaid randades olevate poollooduslike koosluste hooldamisel. Sarnaselt teistele saartele, on ka Abrukal merevaated kadumas. Probleemiks on eelkõige pilliroo pealetung, mille tõrjumine vajab niitmist ja hilisemat intensiivset karjatamist (eelkõige veistega).

Abruka saarel on alati ajalooliselt olnud metsamaad. Puistut saare keskel on aastasadu majandatud ja kujundatud. Abruka saare metsa tegi eriliseks see, et Abruka asus mereteedel, puitu hoiti ja raiuti

vaid laevaehituse tarbeks. Metsane Abruka on olnud ka maamärgiks meresõitjatele. Täna on Abruka mets kujunenud vanaks loodusmetsaks ja omab looduskaitse väärtust.

Looduskaitse üksikobjektid

Abrukal ja Vahasel asub viis kaitstavat looduse üksikobjekti. Kõik looduse üksikobjektid on viimase jääaja aegsed graniitrahnud.

1. Abruka metsavahi rändrahn
2. Abruka saare I suurkivi
3. Abruka saare II suurkivi
4. Vahase saare I hiidrahn
5. Vahase saare II hiidrahn

Rändrahnud on maastikul imposantsed, kuid vajaksid paremat eksponeerimist, eelkõige Abrukal (viidastamine, regulaarne niitmine ja tähistamine).

Turismi infrastruktuur

Abruka suurima väärtusega turismiinfrastruktuuri objekt on hiljuti põhjalikult rekonstrueeritud Abruka sadam. Sadam saab vastu võtta korraga kuni 20 väikelaeva 3 m süvisega, mis loob väga soodsa võimaluse aktiivse mereturismi tekkimiseks.

Teine suurem turismiinfrastruktuuri objekt on saart läbivad puhkekohtadega matkarajad, mille ehitamist ja arendamist on vedanud Kaarma Vallavalitsus. Matkarada vajab täiendavaid investeeringuid, kuna viidastamine on puudulik ja ebaühtlane, samuti vajaks olulist investeeringut Abruka tuletorni juurde viiv perioodiliselt väga raskelt läbitav juurdepääsutee. Matkaradadega koos on välja arendatud ka avalikud telkimis- ja puhkekohad, kuid käesoleval hetkel puudub neis tule tegemise võimalus. Seega vajaksid ka puhkekohad täiendavat investeeringut, hoidmaks ära tuletegemisega soetud riske soovimatutes kohtades lõkke tegemisest.

3. Kaitse-eesmärkide saavutamist mõjutavad tegurid ja vajalikud tegevused

3.1. Bioloogiliste väärtuste kaitseks vajalikud meetmed

3.1.1 Elupaigatüübid

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)

Ohuteguriteks on puude raiumine ning kõdupuidu eemaldamine. Teiseks ohuteguriks on ala kuivendamine, mis muudab niiskuse režiimi ja liikide kooslust.

Soostuvate ja soo-lehtmetsade kaitse-eesmärgiks on koosluse jätmise looduslikule arengule. Kaitse-eesmärgi tagamiseks tuleb metsades majandustegevusest hoiduda. Kuna enamik soostuvaid ja soo-lehtmetsi asuvad piiranguvööndis, võib kaaluda mingi osa piiranguvööndi metsade liitmist sihtkaitsevööndiga.

Samas on oluline, et osa metsa jääks endiselt piiranguvööndisse, kus oleks saareelanikel võimalus omatarbeks puitu varuda.

Vanad laialehised metsad (9020*)

Looduslikuks ohuteguriks on puude haiguspuhangud, mis võivad viia laialehiste liikide (eriti saar) väljalangemiseni. Teisteks ohuteguriteks on puude raiumine ning kõdupuidu eemaldamine.

Vanade laialehiste metsade kaitse-eesmärgiks on nende jätmise looduslikule arengule. Praegune kaitse režiim (looduskaitseala sihtkaitsevöönd) tagab kaitse-eesmärkide saavutamise.

Vanad loodusmetsad (9010*)

Vanad loodusmetsad, mis on inventeeritud Vahasel, vajavad täiendavat inventeerimist. Puistu ei vasta vanade loodusmetsade elupaiga tunnustele.

Väikesaared ning laiud (1620)

Väikesaari ja laidusid mõjutavad enim looduslikud protsessid – maatõus, aju- ja paguveenähtused, linnud. Ohuteguriks võib olla inimeste liigne külastamine ja õrnade koosluste tallamine ja lindude häirimine.

Kaitse-eesmärgiks on elupaigatüübi loodusliku seisundi säilimine ja mõningane pindala suurenemine.

Kaitsemeetmeks on peamiselt veesõidukite kasutajate teavitamine sadamates piirangutest ja vajadusel täiendavate liikumist reguleerivate siltide lisamine rannikule.

Rannaniit (1630*)

Põhiliseks rannaniite mõjutavaks ohuteguriks on karjatamise katkemine ning sellest põhjustatud kinnikasvamine.

Kaitse-eesmärgiks on Abruka põhjaosas oleva rannaniidu säilitamine ja loodusliku seisundi parandamine läbi intensiivsema karjatamise samuti Abruka idarannikul ja Kasselaiul olevate niitude taastamine ja kasutuses hoidmine.

Kaitsemeetmena on vajalik tagada karjatamiskoormus vähemalt 0,85 loomühikut/ha, kaitseeesmärgi saavutamiseks on vajalik täiendavate kariloomade (eelkõige veised) toomine saarele rannaniitude hoolduseks ning karjaedade ehitamine.

Puisniit (6530*)

Puisniite ohustab kinnikasvamine, kui neid ei majandata. Puisniidud, mida ei suudeta hooldada, tuleks jätta looduslikule arengule nii kujunevad ajapikku puisniitudest välja metsaelupaigad 9010 ja 9020. Reaalse karjatamishuvi korral on võimalik puisniidud osaliselt puiskarjamaadena kasutusse võtta.

Kaitse-eesmärgiks on puisniitude taastamine ja soodsa seisundi taastamine läbi niitmise.

Kaitsemeetmeks on puisniidu taastamine/valikraie ja hilisem iga-aastane niitmine (koos heina koristamisega) ja langenud okste kokkukorjamine.

Loopealne (6280*) ja kuiv niit lubjarikkal mullal (6210*)

Loode ja aruniitude põhiliseks ohuteguriks on kinnikasvamine, mis on looduslik protsess ning ilma inimese sekkumiseta vältimatu.

Looniitude kaitse-eesmärgiks on säilitada nad avatud pool-looduslike kooslustena ja tagada regulaarne karjatamine, et kadastik ei kataks üle kolmandiku pinnast.

Vajalikuks kaitsemeetmeks on karjatamine ning karjaaedade rajamine. Looniitude säilitamiseks on otstarbekaim nende karjatamine lammastega, optimaalne karjatamiskoormus on kuni 0,6 loomühikut/ha.

Kadastik (5130)

Kadastike puhul on ohuteguriks nende liigne kinnikasvamine, mis viib liigirikkuse languseni. Kinniskasvamine on põhjustatud vähesest karjatamisest.

Kadastike kaitse-eesmärgiks on säilitada nad pool-looduslike kooslustena ja tagada regulaarne karjatamine, et põõsastik ei kataks üle 2/3 pinnast.

Vajalikuks kaitsemeetmeks on karjatamise tagamine ning karjaaedade rajamine. Kadastike säilitamiseks on otstarbekaim nende karjatamine lammastega, optimaalne karjatamiskoormus on kuni 0,7 loomühikut/ha. Taastamiseks on vajalik osaliselt kadakat ja mändi välja raiuda.

Puiskarjamaad 9070

Puiskarjamaade puhul on ohuteguriks nende liigne kinnikasvamine, mis viib liigirikkuse languseni. Kinnikasvamine on põhjustatud vähesest karjatamisest.

Kaitse-eesmärgiks on puiskarjamaade soodsa seisundi säilimine ja pindala suurenemine (puisniitude arvelt).

Kaitsemeetmeks on karjatamise jätkamine, karjaaedade rajamine ja loomkoormuse suurendamine kuni 0,65 loomühikuni/ha.

3.1.2 Linnud

Lindude kaitse tagamiseks on vajalik elupaikade säilitamine ning negatiivsete mõjude minimeerimine. Konkreetsete linnuliikide arvukused sõltuvad mitmetest teguritest, mis võivad olla alavälised ja täpselt teadmata, ning nende seadmine kaitse-eesmärgiks on üsna ebareaalne, kuid vähemalt ühte kaitsekorraldusperioodi silmas pidades mõnel juhul siiski võimalik. Kaitse eesmärgid tulenevad liikide seisundi hinnangutest. Kui seisund on hinnatud soodsaks, on kaitse eesmärk vähemalt arvukuse praeguse taseme säilitamine ja arvukuse languse ning elupaikade kvaliteedi languse riskide vähendamine. Kui seisund on hinnatud ebasoodsaks, on kaitse eesmärgiks tingimuste loomine arvukuse kasvuks elupaikade pindala/kvaliteedi suurendamisega või muul moel. Kui seisund on hinnatud "teadmata", tuleb võimalusel selgitada liikide seisund seire või uuringute abil ja peale seisundi selgumist rakendada eelpool kirjeldatud põhimõtteid. Peamised linnuliike mõjutavad tegurid ja vajalikud kaitsemeetmed on toodud tabelis 5.

Tabel 5. Linnuliike mõjutavad tegurid ja vajalikud kaitsemeetmed.

Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
Positiivsed mõjutegurid			
Poollooduslike elupaikade taastamine ja hooldatavate alade laiendamine	Rannaniitude taastamine ja majandamise taaslustamine mõjub positiivselt niidukurvitsalistele (punajalg-tilder, kiivitaja, niidurüdi jt). Kadastike ja looniitude taastamine (kadakate liituvuse vähendamine), samuti metsastunud puisniitude taastamine, on soodne punaselgõgijale ja vöötpõõsalinnule.	Mõju tugevus sõltub taastatavate alade pindalast ja taastamise ning majandamise edukusest (kas hõre roog rannaniidult kaob või mitte jms).	Elupaikade taastamise ja edaspidise hooldamise nõustamine ja kvaliteedi kontroll ning tulemuslikkuse hindamine.
Negatiivsed mõjutegurid			
Röövloomade arvukuse kasv	Eelkõige munade ja poegade, kuid ka hauduvate emaslindude hukkumine.	Ranniku- ja veelindude arvukuse vähenemise üheks peamiseks põhjuseks peetakse sageli röövlust, mille põhjustavad kiskjad (rebane, kährik), kuid ka merikotkad, varesed ja rongad.	Kiskjate arvukuse reguleerimine.

Laidude ja häirimisele tundlike liikide elupaikade (rannaniitude) küllastamine pesitsusperioodil	Häirimine; tallamisest tingitud munade-poegade hukkumine; tahtlik pesade hävitamine, häirimisest põhjustatud suurte kajakate röövlus.	Täpsed andmed puuduvad. Nii Linnusitamaal kui Kasselaiul (Abruka LKA tsoneeringu järgi väikesaarte sihtkaitsevöönd) kehtib tähtajaline liikumispiirang. Kormorani arvukuse ja sigimisedukuse	Järelvalve kaitse-eeskirja nõuete täitmise üle kaitsealal (sh rajakaamera(te) paigutamine Linnusitamaale). Teavitamine. Liikumispiirang ei pruugi olla laidude küllastajatele teada, seega tuleb panna tähised.
--	---	--	---

Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
		muutumise alusel võib oletada Linnusitamaa sagedast küllastamist inimeste poolt (eesmärgiga ohjata kormorani). Selged viited kormorani ohjamisele on 1998. ja 2000. aastast, mil enamus pesi oli rüüstatud ja/või ümber lükatud.	
Laeva- ja mootorpaadiliiklus	Häirimine; (lainetusest tingitud pesakondade hukkumine ja erosioon).	Täpsed andmed puuduvad, kuid navigatsioonitingimused laidude vahetus läheduses on keerulised, mistõttu häirimine ei ole ilmselt sage ja mõju ei ole tugev.	Mootorpaatide ja skuutrite kasutamisel põhinevate puhke-majanduslike tegevuste arendamine Linnusitamaa vahetus läheduses ei ole soovitatav. Pesitsusperioodil tuleks vältida sõitmist mootorpaatidega laiule lähemal kui 200 m ja skuutritega lähemal kui 500 m.

Taimkatte suksessioon poollooduslikel kooslustel	Elupaikade kvaliteedi langus/hävimine. Rannaniitude kulustumine, roostumine ja võsastumine, loopealsetel ja kadastikes põõsarinde liituvuse suurenemine ja hilisem metsastumine, liikide kadumine.	Mõju tugevus sõltub elupaiga kvaliteedi languse astmest ja linnuliigist (-rühmast)	Elupaikade taastamine ja olulisemate liikide elupaiganõudlusest lähtuv hooldamine; hoolduse kvaliteedi seire ja tulemuslikkuse hindamine.
Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
Ehitustegevus	Elupaikade hävimine, häirimise suurenemine.	Olemasolevad ehitised ei mõjuta kaitse-eesmärgi saavutamist. Uute ehitiste kavandamisel lindudele olulistesse elupaikadesse võib olla oluline negatiivne mõju.	Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on ehitamine reguleeritud, hoiualal hinnatakse mõju KSH või KMH käigus või hoiuala teatise menetlemisel.
Kaadamine	Laidudel ja rannikul pesitsevate, kuid meres toituvate liikide toitumistingimused võivad halveneda, sest kaadamistööd võivad põhjustada olulisi muutusi põhjaelustiku liigilises koosseisus ja biomassis.	Kaadamisala asub Vahase saarest 1 meremiili kaugusel edelas ja Linnusitamaast 1,7 meremiili kaugusel läänes. Kui kaadamistöödel rakendatakse leevendavaid meetmeid (ilm, tööde läbiviimise aeg jm), ei ole negatiivne mõju oluline.	Suuremahuliste kaadamistööde puhul hinnatakse mõju vee erikasutusloa menetluse või KMH käigus.

Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirja ja tzoneeringu muutmine

Abrukast 2 meremiili kagus asub Kerju saar, mis on kaitse all Kerju hallhülge püsielupaigana. Kuna hallhülge püsielupaik on moodustatud vaid ühe liigi elupaiganõudlust ja poegimisaegse häirimise vältimist silmas pidades, ei taga kehtiv kaitsekord kõigi looduskaitsealset oluliste linnuliikide pesitsusaegse häirimise välistamist. 2010. aastal pesitses Kerjul 34 paari räusktiire (kuni 23% eesti asurkonnast). 9. juulil olid pesades keskmiselt hautud munad ja kuna sel ajal oli hallhülge püsielupaigas liikumiskiirang juba lõppenud, siis tuleb laiu küllastamisest põhjustatud häirimise ohtu lugeda suureks. Kerjul pesitsevad ka II kaitsekategooria liigid tutt-tiir (2010 2 paari), tõmmukajakas (2010 1 p), samuti on saar ja sellele lähim mereala oluline kümnnokkluide, hallhanede ja hahkade sulgimiskiirkond.

Kerju saar tuleb praegustes hallhülge püsielupaiga piirides arvata Abruka looduskaitseala Väikesaarte sihtkaitsevööndi osaks ja kehtestada seal liikumiskiirang ajavahemikul 1. veebruarist 1. augustini.

Pool-looduslike koosluste taastamine ja hooldamine

On vajalik Abruka põhjaosa rannaniidu hoolduse kvaliteedi parandamine. Karjatamiskoormus on väike ja hooldatava ala pindala on võrreldes 2005. aastaga vähenenud. Rannaniit on hakanud kulustuma. Soovitav karjatamiskoormus on vähemalt 250 lammast (kuni 2000. aastate keskpaigani oli umbes 250 lammast).

Abruka teiste rannaniitude (sh Kasselaiul) taastamine (pilliroost puhastamine) ja piisava karjatamiskoormusega hooldamine, vajadusel täiendav hilissuvine või sügisene niitmine.

Kiskjate (rebane, kährik) arvukuse reguleerimine laidudel

Esimene prioriteet on Linnusitamaa, sest sealne haudelinnustik on rikkalik. Reguleerimine peab toimuma vastavalt vajadusele enne pesitsusperioodi algust. Kui Kasselaiu pool-looduslikud kooslused piisava kvaliteedini taastatakse, tuleb kiskjate arvukust piirata ka seal. Täna sees olukorras päsib kiskjate arvukuse reguleerimist see, et kohalike elanikel ei ole jahioigust. Abruka koos laidudega kuulub RMK Kuressaare jahipiirkonda, kust kohalikud jahimehed peavad jahilubasid ostma. Abruka puhul tuleks kaaluda iseseisva jahipiirkonna moodustamist (mis on võimalik uue Jahiseaduse redaktsiooni jõustumise korral).

Teavitamine – infotahvlite paigaldamine, mis teavitavad Väikesaarte sihtkaitsevööndi laidudel kehtivatest tähtajalistest liikumiskiirangutest ja annavad soovitusi mitte jalutada pesitsusajal Abruka põhjaosa rannaniidul.

Linnustiku seire ja uuringud

1. Laidude haudelinnustiku seire – iga nelja aasta tagant kahe aastane haudelinnustiku loendus.
2. Linnusitamaa – igal aastal üks loendus.
3. Kerju – igal aastal üks loendus.
4. Kasselaid ja Vahase – üks kord viie aasta jooksul; ühekordne haudelinnustiku kaardistamine.

Rannaniitude seire

Abruka põhjaosa rannaniit – niidurüdi kaitsekorralduskavast tulenev liigi seire – kaks loendust ühe pesitsusperioodi jooksul. Seire käigus loendatakse ka kõik teised haudelinnuliigid.

Teised rannaniidud – üks kord viie aasta jooksul; ühekordne haudelinnustiku kaardistamine.

Valgepõsk-lagle rändekogumite seire (riiklik seire)

Lennuloendus igal teisel aastal. KKK-ga vahendeid ei kavandata, sest seire hõlmab kogu LääneEesti saarestiku ja ranniku.

Merikotka seire

2010. aastal ei olnud Abruka looduskaitsealal ega hoiualal teada ühtegi asustatud merikotkapesa. Varem kasutusel olnud pesad olid hüljatud. Võimaluse korral tuleks pesade uued asukohad välja selgitada ja vähemalt ühel-kahel aastal viiest kontrollida nende asustatust (ja selgitada sigimisedukus).

3.1.3 Pool-looduslike koosluste hooldamisest

Poollooduslikest kooslustest on kasutuses 260,48 ha, mis moodustab 48% kõigist inventeeritud poollooduslikest kooslustest. Abrukal on olukord, kus poollooduslikud kooslused on küll kasutuses, kuid karjatamiskoormused ei ole piisavad. Alakarjatamisest tuleneb ka koosluste madal esinduslikkus, 2009. a. suvel läbi viidud poollooduslike koosluste inventuuri andmetel on Abrukal kooslustest väga esinduslik (A) 23,67 ha-l, esinduslik (B) 153,14 ha-l ja keskmine, kuid veel arvestatav esinduslikkus (C) 152,18 ha-l.

Keskkonnaameti poolt kooskõlastatud maahooldustoetusi on 2010. a taotletud 241,83 ha-l. Neist karjatatakse 110,71 ha-l ja niidetakse 131,12 ha-l. Maahooldajad on:

1. Rein Lember 183,92 ha
2. OÜ Ablam 60,22 ha
3. Jüri Lott 11,43 ha
4. OÜ Vahase 4,91 ha

Tabel 6. Loomühikute arvestamine ja poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalikud loomühikud.⁷

Loomühikute arvestamine		
Loom	Vanus	Loomühikuid (lü)
veis	> 24 kuud	1
veis	6-24 kuud	0,6
veis	< 6 kuud	0,2
hobune (sh mära koos varsaga)	> 6 kuud	0,7
lammas ja kits (sh utt koos talledega)	> 12 kuud	0,15
Poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalikud loomkoormused		
Kooslus	Tegevus	Vajalik loomkoormus (lü/ha)
puisniit	niitmise järgne karjatamine	0,5
lamminiit, loopealne, sooniit, kadastik	karjatamine	0,2-1,0
aruniit	karjatamine	0,2-1,2
rannaniit	karjatamine	0,4-1,3
puiskarjamaa	karjatamine	0,3-1,0
nõmm	karjatamine	0,2-0,8

2010. a. on poollooduslikel kooslustel karjatamise toetusi on taotletud 110,71 ha (neist 108,99 ha rannaniite, 1,02 ha puisniite ja 0,7 ha loopealseid). Arvestades loomühikuid, mis on vajalikud hektari kohta, et tagada aladel piisav karjatamine (määruse kohane), oleks vaja 2010. a. suvel toetust saavate poollooduslike koosluste hooldamiseks **94 loomühikut**.

Saarevahi ja maahooldaja Rein Lember'i sõnul on 2010. a suvel saarel kariloomi järgmiselt:

Rein Lember 50 lammast (sh talled), mis on 5 lü;

OÜ Ablam 150 lammast (sh talled), mis on 15 lü;

OÜ Ablam 3 lihaveist, mis on 3 lü;

2010.a suvel oli saarel realselt **23 loomühiku** jagu kariloomi.

⁷ Põllumajandusministri 8. märtsi 2010. a määrus nr 19. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013.

Võttes arvesse Euroopa Komisjoni ees võetud kohustust Abruka looduslal olevate poollooduslike hea seisundi tagamiseks on Abruhal vaja tagada **160 loomühikuga karjatamine**.

Lisaks on vaja poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks rajada karjaaedu ning vajalikku tehnikat juurde hankida (traktor, niiduk, heinapress, käru loomade ja heina transpordiks jm).

3.2. Maastikuilme säilitamiseks ja taastamiseks vajalikud tegevused

Avatud maastike ja vaadete taastamine

Saaremaastike suurimaid probleeme on kinnikasvamine ja vaadete kadumine. Saaremaastikud on olnud traditsiooniliselt avatud, saartel karjatatud loomad hoidsid pilliroo ja võsa vohamise tagasi. Avatud maastike säilitamine on seotud ka poollooduslike koosluste taastamise ja hooldamisega, sest rannamaastikud on reeglina poollooduslikud kooslused (rannaniidud, loopealsed, aruniidud). Esmajärjekorras peaks taastama vaated saare põhja- ja lääneosas, kus on enamus asustusest ja turistide liikumine. Vajalik on roo niitmine ja võsa (ja kadakate) raiumine, millele hiljem peab järgnema karjatamine või regulaarne niitmine. Võimalusel saab vaatekoridore avada ka kaugemalt, võttes vaatekoridoridelt puid maha.

Looduskaitse üksikobjektide lahtiraiumine ja eksponeerimine

Abruhal asub 3 ja Vahase saarel 2 rändrahn, mis looduskaitse üksikobjektidena kaitse alla võetud. Täna on need loodusmälestised tagasihoidlikult eksponeeritud. Kõigi rändrahnude ümbrust ei niideta regulaarselt, samuti peaks nende tähistus ja viitamine olema põhjalikum (nii suunavad viidad kui ka kohapeal kirjeldavad stendid).

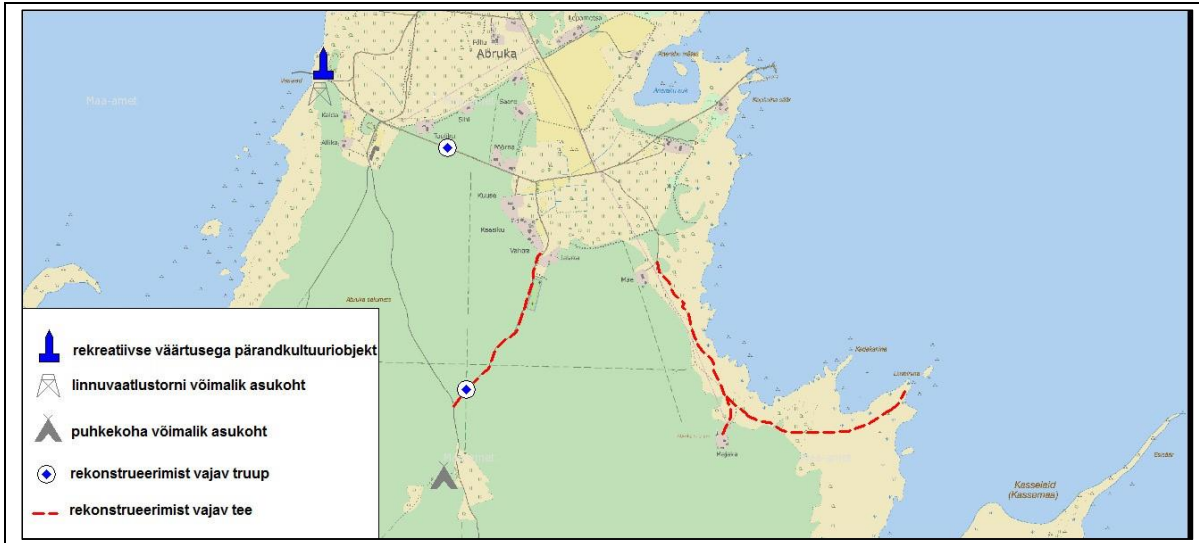
Ühtse arhitektuurse lahenduse jälgimine

Kaitsekorralduskava ei saa seada ehituslikke tingimusi, kuid saab välja tuua, et arhitektuurselt ühtne ja terviklik Abruka suurendab saare maastikusteetilist väärtust. Abrukal ei ole väga esinduslikke arhitektuurseid ansambleid, samuti ei moodusta küla kompaktset miljööväärtuslikku tervikut. Samas, enamus hoonestusest on siiski traditsioonilise planeeringuga (1-kordsed viilkatusega elamud, kõrvalhoonetega ümbritsetud õued jne) ja ehitusmaterjalide kasutusega (valdavad laud- ja tellisvoodriga hooned). Samuti peaks korras hoidma ja võimalusel taastama miljööväärtuslikke kivi- ja roigasaedu.

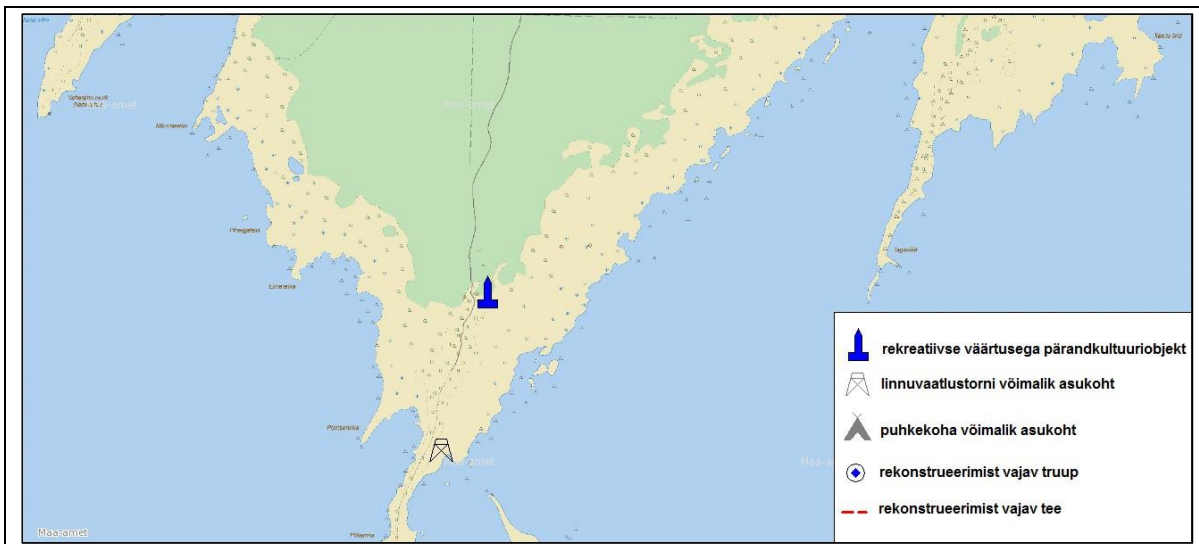
3.3. Rekreatiivse väärtuse tõstmiseks vajalikud tegevused

Telkimiskohtade arendamine

Arvestades Abruka suurt külastussurvet on vajalik avaliku igameheõigusega puhke- ja telkimiskohtade arendamine Abrukal, nende regulaarse hoolduse ning niitmise tagamine. Telkimiskoht hoiab ära ka tule tegemist ja telkimist mitte soovitud asukohas, hoides sellega ära võimalikud riskid. Üks Kaarma valla poolt hallatav olemasolev telkimiskoht asub Metsapõllul (endine metsavahikoht) ja teine Pitkanina säärel. Lisaks olemasolevatele oleks mereäärsetest asukohtadest sobivam Vesiaia sadama (Vanasadama) juures olev ala, mida kohalik omavalitsus on taotlenud munitsipaalomandisse (joonis 6 ja 7).

Joonis 6. Rekreatiivse väärtuse tõstmiseks vajalikud tegevused.

Joonis 7. Rekreatiivse väärtuse tõstmiseks vajalikud tegevused.

Matkaraja edasiarendamine

Olemasolev matkarada on rajatud nii, et huvipunkte tähistavad numbrid. Infot huvipunktide kohta saab infotahvlitelt Abruka sadama, Abruka Muuseumi, Metsapõllu ja Pitkanina sääre puhkekohtades asuvatelt infotahvlitelt ja lisaks vastavalt bukletilt, mida omakorda on võimalik saada Abruka raamatukogust. Nimetatud viidastamine ei ole ennast õigustanud, bukletid on otsa saanud ja turistidel ei ole võimalik neid väljaspool tööaega hankida. Vajalik tegevus on matkaraja täiendav viidastamine, ja huvipunktidesse lisada vastavad stendid infoga. Investeeringut vajab ka matkaradade, puhkekohtade ja huvipakkuvate loodusobjektide jooksev hooldus, korrashoid ning regulaarne niitmine. Siinkohal on vajalik koostöö kohaliku omavalitsuse ja RMK vahel, kuna tegemist on enamuses riigimaaga ning seni on matkaradadega tegelenud kohalik omavalitsus. Matkaraja marsruudiga saaks liita ka vaate- ja linnutornid. Saarte Kalurite Ühing on teinud ettepaneku paigaldada Abrukale kaks linnutorni – üks saare lõunaossa Pitkanina piirkonda ja teine Vanasadama piirkonda. Rajatavad linnutornid suurendavad saare rekreatiivset väärtust.

Pärandkultuuri objektide korrastamine ja arendamine

Abrukal olevatest pärandkultuuriobjektidest omab suuremat rekreatiivset potentsiaali rannakaitsepatarei saare lõunaosas. Rannakaitsepatarei vajab korrastamist ja paremat eksponeerimist. Kohalike elanike poolt on välja pakutud idee rajada Vanasadama piirkonda ekspositsioon traditsioonilisest rannakalandusest, kus saaks eksponeerida tänapäeva kalanduses kasutusest väljas olevaid püüseid ja aluseid.

Teede korrashoid

Abrukal on kehvas seisus teedevõrk, teed on lagunened, truubid ja kraavid ummistunud ja teeääred on kasvamas võssa. Teedevõrgu korrashoid on vajalik nii kohalikele elanikele liikumiseks, looduskaitsealisteks töödeks (tehnikaga niitmine, loomade transport) kui ka, matkaradade ja puhkekohtade korrashoiuks ja turistide teenindamiseks.

Täna on olukord, kus infrastruktuur saarele pääsemiseks on hea, kuid saarel liikumiseks vilets.

Märkimist väärib, et sisuliselt läbimatu on Vahase silma ja Abruka I suurkivi juurde viiv pinnastee ja Abruka tuletorni juurde viiv tee.

Kehvas tehnilises seisukorras olevad teed on toodud joonisel 6.

Tähistamine

Tuleb tähistada Abruka hoiuala ja vajadusel uuendada tähistust nii hoiualal kui ka looduskaitsealal.

3.4 Kokkuvõte kaitstavate alade väärtustest, ohuteguritest ja meetmetest

Kokkuvõte kaitstavate alade peamistest väärtustest, nende kaitse-eesmärkidest, ohustavatest teguritest ja vajalikest meetmetest on esitatud tabelis 7.

Tabel. 7. Kaitstavate alade väärtuste, ohutegurit ja meetmete kokkuvõte

Väärtus	Kaitse-eesmärk 30 a perspektiivis	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks
Kooslused				
väikesaared ning laiud (1620)	Looduslik seisund on säilinud.	Laidude küllastatavuse kasv - tallamine ja häirimine.	Sadamates teavitamine laidude küllastuspiirangutest	Laidude küllastamine on mõõdukas ega mõjuta negatiivselt koosluse seisundit.
rannaniidud (1630*)	Rannaniidud on soodsas seisundis ja liigirikkad.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Tagada karjatamiskoormus vähemalt 0,85 loomühikut/ha, täiendavate kariloomade (eelkõige veised) toomine saarele rannaniitude hoolduseks, karjaedade rajamine.	Elupaigatüübi seisund ja iseloom on stabiilsed või paranenud. Pindala (228,14 ha) on säilinud. Esinduslikkus A on säilinud.

Väärtus	Kaitse-eesmärk 30 a perspektiivis	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks
kadastikud (5130)	Kadastikud on säilinud poollooduslike kooslustena.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Regulaarne karjatamine, karjaaedade rajamine.	Kadakad ei kata üle 2/3 kadastike pinnast. Esinduslikkus B on paranenud A-ks.
lood (6280*)	Loodude soodne seisund ja pindala on säilinud vähemalt praeguses suuruses.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Karjatamine ja karjaaedade rajamine.	Looniidud kui avatud pool-looduslikud kooslused. Pindala (82,39 ha) on säilinud. Esinduslikkus C on paranenud B-ks.
puisniidud (6530*)	Puisniidud on säilitanud soodsa seisundi ja vähemalt 2010. a pindala.	Majandamise puudumine.	Puisniidu taastamine/valikraie, iga-aastane niitmine (koos heina koristamisega) ja langenud okste kokku korjamine.	Puisniit kui poollooduslik kooslus. Pindala (183,68 ha) on säilinud. Esinduslikkus C on hooldatavatel aladel paranenud B-ks.
Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	Looduslikult arenev kooslus.	Puude raiumine ning kõdupuidu eemaldamine.	Majandustegevusest hoidumine.	Inimmõju on minimaalne.
		Kuivendamine.	Majandustegevusest hoidumine.	Säilinud niiskusrežiim ja liikide kooslus. Pindala (194,08 ha) on säilinud. Esinduslikkus B on paranenud A-ks.
Vanad laialehised metsad (9020*)	Looduslikult arenev kooslus.	Puude raiumine ning kõdupuidu eemaldamine.	Majandustegevusest hoidumine.	Inimmõju on minimaalne.
		Puude haiguspuhangud, mis võivad viia laialehiste liikide (eriti saar) väljalangemiseni.	Looduslik protsess.	Looduslik protsess. Pindala (174,52 ha) on säilinud. Esinduslikkus B on paranenud A-ks.

puiskarjamaad (9070)	Puiskarjamaad on säilitanud soodsa seisundi, inventeeritud pindala on	Puuduv või vähene karjatamine.	Inventuur Vahase puiskarjamaa lisamiseks poollooduslike koosluste hulka.	On loodud eeldused karjatamiseks.
----------------------	---	--------------------------------	--	-----------------------------------

Väärtus	Kaitse-eesmärk 30 a perspektiivis	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks
	suurenenud.		Karjatamisega alustamine või jätkamine, karjaedade rajamine.	Puiskarjamaad on säilitatud poollooduslike kooslustena. Pindala (1,65 ha) on säilinud.
Elustik				
Kaitstavad taimeliigid	Liikide soodne seisund.	Karjatamise ja niitmise puudumine.	Karjatamise ja niitmise säilitamine ja taastamine rannaniitudel, loodudel, kadastikel, puisniitudel.	Kaitstavate taimeliikide elupaigad on säilitatud.
Linnustik	Säilitatud on liikide mitmekesisus, arvukus ja elupaigad.	Karjatamise ja niitmise puudumine.	Karjatamise ja niitmise taastamine.	Lindude elupaigad on säilitatud.
		Rebase arvukuse kasv	Rebase küttimine.	Rebasekahjud poegadele ja kurnadele on vähenenud.
Maastik				
Rekreatiivsed väärtused.	Puhkevõimalused on paranenud.	Suunamata turism.	Matkaraja edasiarendamine.	Maastiku rekreatiivne väärtus on säilitatud.
		Suunamata turism.	Telkimiskohtade loomine.	Maastiku rekreatiivne väärtus on säilitatud.
Esteetilised väärtused	Maastikuväärtused on eksponeeritud	LK üksikobjekte ei hooldata.	Abruka ja Vahase saarel rändrahnude regulaarne hooldamine.	Rändrahnud on maastikus leitavad ja vaadeldavad.
		Arhitektuurselt ühtne ja terviklik Abruka.	Läbimõtlemata ehitised häirivad maastikupilti.	Ehitustingimuste seadmine KOV poolt.

4. Tegevuskava

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
					adades eurodes										
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
1.	Rannaniitude hooldamine.	Koosluse hooldustöö	KA	1	330	330	330	350	350	350	400	400	400	400	3640
2.	Abruka 3 ja Vahase 2 rändrahnu eksponeerimine.	Üsikiobjekti ja selle piiranguvööndi hooldustöö	KA	2	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
3.	Rannaniit Kasselaiul – elupaiga taastamine roo niitmise abil.	Koosluse taastamistöö	KA	2		13	10								23
4.	Ülejäänud rannaniidud Abrukal – elupaiga taastamine roo niitmise abil.	Koosluse taastamistöö	KA	3		15	15	15	15	15					75
5.	Ülejäänud rannaniidud Abrukal – karjatamine.	Koosluse hooldustöö	KA	3	20	37	56	75	75	75	75	75	75	75	638
6.	Loopealsete ja kadastike hooldamine.	Koosluse hooldustöö	KA	1	20	20	37	56	75	93	93	93	93	93	673

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

7.	Loopealne ja kadastik vahasel – elupaiga taastamine kadakate raiumise läbi.	Koosluse taastamistöö	KA	1		192									192
----	---	-----------------------	----	---	--	-----	--	--	--	--	--	--	--	--	-----

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
					Sadades eurodes										
8.	Ülejäänud loopealsed Abrukal – elupaiga taastamine kadakate raiumise läbi.	Koosluse taastamistöö	KA	2		13	13	13	13						52
9.	Rannakaitsepatarei korrastamine ja eksponeerimine.	Kultuuriväärtuste hooldus/taastamine/eksponeerimine	Huvilised	3			23								23
10.	Taastatud puisniidud – niitmise jätkamine.	Koosluse hooldustöö	KA	1	24	24	48	72	95	119	119	119	119	119	858
11.	Puisniidud Abruka lõunaosas – puisniitude taastamine võsa ja puude raiumise teel.	Koosluse taastamistöö	KA	2	10	10	10	10	10						50

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

12.	Ülejäänud puisniidud – puisniitude taastamine võsa ja puude raiumise teel, hilisem niitmine.	Koosluse taastamistöö	KA	3				8	8						16
13.	Kiskjate (rebane, kährik) arvukuse reguleerimine laidudel.	Muu liigi elutingimuste parandamistöö	KA	2	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	70

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
14.	Metsaelupaigatüüpide inventuur parema ülevaate saamiseks puistust (Vahase saarel probleem, kuna seal inventeeritud vanad loodusmetsad ei vasta elupaigatüübi tunnustele.).	Inventuur	KA	2			90								90

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

15.	Laidude haudelinnustiku seire.	Riiklik seire	KA	3	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
16.	Niidurüdi kaitsekorralduskavast tulenev liigi seire Abruka rannaniitudel.	Tulemusseire	KA	1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
17.	Valgepõsk-lagle rändekogumite riiklik seire.	Riiklik seire	KA	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
18.	Linnusitamaal ja Kerjul linnustiku seire	Tulemusseire	KA	2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
					<u>Sadades eurodes</u>										
19.	Kasselaid, Vahase, teised Abruka rannaniidud, ühekordne haudelinnustiku kaardistamine	Tulemusseire	KA	3		x					x				
20.	Merikotka seire.	Riiklik seire	KA , Kotkaklubi, Saaremaa Linnuklubi	1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Taristu, tehnika ja loomad															

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

21.	Infotahvlite paigaldamine, mis teavitavad Väikesaarte sihtkaitsevööndi laidudel kehtivatest tähtjalistest liikumispiirangutest ja annavad soovitusi mitte jalutada pesitsusajal Abruka põhjaosa rannaniidul.	Infotahvlite rajamine/likvideerimine	RMK	2	13										13
22.	Rannaniit põhjaosas – vajaliku loomkoormuse tagamiseks kariloomade soetamine.	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	1	200	200									400
23.	Rannaniit põhjaosas – vajaliku loomkoormuse tagamiseks karjate ehitus.	Muu taristu rajamine	Huvilised	1	77										77

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
<u>Sadades eurodes</u>															

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

24.	Rannaniit Kasselaiul – kariloomade soetamine karjatamisintensiivsuse tõstmiseks.	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	2		100	100								200
25.	Ülejäänud loopealsed Abrukal – kariloomade soetamine.	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	2		52									52
26.	Ülejäänud loopealsed Abrukal – karjaaedade ehitus.	Muu taristu rajamine.	Huvilised	2		13									13
27.	Loopealne ja kadastik Vahasel – karjaaedade ehitus.	Muu taristu rajamine	Huvilised	1		16									16
28.	Loopealne ja kadastik Vahasel – kariloomade soetamine.	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	1		40									40
29.	Ülejäänud rannaniidud Abrukal - kariloomade soetamine karjatamisintensiivsuse tõstmiseks.	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	3		52									52
30.	Tehnika hankimine poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	3			1000								1000

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
<u>Sadades eurodes</u>															

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

31.	Telkimiskoha rajamine Vanasadama juurde, lõkkeasemete rajamine olemasolevatesse puhkekohtadesse	Radade ja puhkekohtade rajamine/likvide erimine	RMK/ KOV/ Huvilised	2		50									50
32.	Matkaraja edasiarendamine.	Radade ja puhkekohtade rajamine/likvide erimine	RMK/ KOV/ Huvilised	3		30	30								60
33.	Matkaraja ja loodusobjektide jooksev hooldus (niitmine, parandus- ja heakorrad tööd)	Radade ja puhkekohtade hooldamine	RMK/ KOV/ Huvilised	3	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
34.	Teede korrashoid (matkarajad, poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalike teede hooldus).	Muu taristu hooldamine	RMK/ KOV/ Huvilised	2	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
Tähistamine															
	35. Kaitseala ja RMK 2 30 10 10 tähistamine ja uuendamine	hoiuala 10 10 10 10 vajadusel	10 10 objektide	110											Kaitsealuste
Kaitseala tutvustamine ja keskkonnaharidus															
36.	Matkaraja infovoldikute trükkimine.	Trükiste väljaandmine	Huvilised	2				10							10

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tegevuse maksumus kokku
					Sadades eurodes										
Kavad, eeskirjad															
37.	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse vahehindamine	Tegevuskava	KA	1					x						
38.	Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirja ja tsoneeringu muutmine.	Kaitsekorra muutmine	KA	2							x				

5. Tulemuslikkuse hindamine

KKK tulemuslikkuse kiireimad indikaatorid on iga-aastased või pikemate intervallide tagant läbiviidavad taimeliikide, elupaigatüüpide ja haudelinnustiku seired. Vastavalt liikide ja koosluste seisundile tuleb kaitsemeetmeid vajadusel tugevdada.

KKK tulemuslikkuse vaheanalüüs teostatakse 2016. aastal, kui toimub 2011-2015 tegevuste elluviimise ülevaatus ning uue tegevuskava koostamine.

KKK perioodi lõpus tuleb tulemuslikkuse hindamiseks teostada osaline või täielik elupaigatüüpide, kaitstavate taimeliikide ja linnustiku inventuur. Rakendatud kaitsemeetmed on olnud tulemuslikud, kui kaitseväärtused on säilinud ja nende kaitse-eesmärgid saavutatud.

Kaitseväärtuste kaupa on tulemuslikkuse näitajad järgmised:

1. Elupaigatüüpide seisund (vt tabel 2 ja tabel 7).

Väikesaared ja laiud on heas looduslikus seisundis (pt 2.1.1.). Hindamise aluseks on haudelinnustiku inventuurid.

Soostuvad ja soolehtmetsad on heas looduslikus seisundis (pt 2.1.1.). Hindamise aluseks on elupaikade inventuur.

Vanad laialehised metsad on heas looduslikus seisundis (pt 2.1.1.). Hindamise aluseks on elupaikade inventuur.

Pool-looduslike koosluste pindala on säilinud vähemalt praeguses mahus (pt 2.1.1.). Poollooduslike kooslusi karjatatakse vähemalt 100 loomühikuga.

2. Linnustiku seisund.

Linnustiku liigirikkus ja arvukus on säilinud (tabel 3). Hindamiseks on vajalik seire läbiviimine.

3. Kaitstavate taimeliikide seisund.

Kõikide kaitstavate taimeliikide (tabel 4) kasvukohad on säilinud. Hindamise aluseks on riiklik seire seirealadel.

4. Maastik ja puhkevõimalused.

KKK-s käsitletud avalikud puhkekohad on avatud ja toimivad, pärandmaastiku objektid tähistatud ja hooldatud, matkarada edasi arendatud. Kohalikke elanikke on teavitatud looduskaitseala ja hoiuala kaitseväärtustest ja nende säilitamise võimalustest.

KKK perioodi lõpuks on Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala baasil moodustatud Abruka looduskaitseala.

Tabel 8. Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid ja mõõtmisviisid lähtuvalt ala väärtustest

Väärtus	Indikaator	Mõõtmisviis	Praegune seis	Oodatav tulemus
Elupaigatüübid (vt tabel 6)				
Soostuvad ja soolehtmetsad (*9080)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus B	Inimmõju on minimaalne. Säilinud niiskusrežiim ja liikide kooslus. Pindala (194,08 ha) on säilinud. Esinduslikkus B on paranenud Aks.
Puiskarjamaad (9070)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Väga väikesel pindalal.	Puiskarjamaad on säilitatud poollooduslike kooslustena. Pindala (1,65 ha) on säilinud.

Vanad laialehised metsad (*9020)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus B	Looduslik protsess. Pindala (174,52 ha) on säilinud. Esinduslikkus B on paranenud A-
----------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------	-----------------	--

				ks.
Vanad loodusmetsad (*9010)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus B, kuid ei vasta elupaiga tunnustele	Inventuur toimunud
Soostuvad ja soolehtmetsad (*9080) ja vanad laialehised metsad (*9020)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus A. Metsaosad, kus on inventuuride tulemusel märgitud kaasnevad elupaigad. Vajab täpsustavat inventuuri.	Esinduslikkus A säilinud. Täpsustav inventuur toimunud.
Puisniit (*6530)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus C. Vajab vanade puisniitude taastamist ja hooldusesse võtmist.	Säilinud niiskusrežiim ja liikide koosus. Pindala (194,08 ha) on säilinud. Esinduslikkus B on paranenud Aks.

Loopealne (*6280)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus C. Vajab taastamist ja hooldusesse võtmist.	Looniidud kui avatud poollooduslikud kooslused. Pindala (82,39 ha) on säilinud. Esinduslikkus C on paranenud Bks.
Kuiv niit lubjarikkal mullal (*6210)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus C.	Esinduslikkus C on paranenud Bks
Kadastik (5130)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus B. Vajab alade taastamist ja hooldusesse võtmist.	Kadastik ei kata üle 2/3 kadastike pinnast. Esinduslikkus B on paranenud A-

				ks.
Rannaniit (*1630)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus A. Suurendada kasutuses olevate alade karjatamiskoormust.	Elupaigatüübi seisund ja iseloom on stabiilsed või paranenud. Pindala (228,14 ha) on säilinud. Esinduslikkus A on säilinud.
Väikesaared ja laiud (1620)	Elupaigatüübi levik ja seisund	Ekspert hinnang, inventuur, seire	Esinduslikkus B.	Laidude külastamine on mõõdukas ega mõjuta negatiivselt koosluse seisundit.
Elustik				

Haruldased ja ohustatud taimeliigid (vt tabel 4)	Info liikide leviku kohta	Inventuurid, seire, Keskkonnaregister	Info liikide leviku kohta on osaliselt olemas.	Leiukohad on säilinud
Niidurüdi (vt tabel 3 ja lisa 1)	Info olemasolu pesitsemisest kaitstaval alal	Inventuuri aruanne	Info leviku kohta on osaliselt olemas.	Liik esindatud, arvukus pigem suurenenud.
Haruldased ja ohustatud linnuliigid (vt tabel 3 ja lisa 1)	Info liikide leviku kohta	Inventuurid, seire, Keskkonnaregister	Info liikide leviku kohta on osaliselt olemas.	Liigid on esindatud, arvukus pole vähenenud, inventuur toimunud.

Lisad

1. Abruka looduskaitseala (LKA) ja Abruka hoiuala (HA) kaitsekorralduslikult olulised haudelinnud
2. Abruka looduskaitseala kaitse-eeskiri. Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 8. mai 2007. a määrusega nr 132.
3. Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas. Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrusega nr 176 [väljavõte].
4. Elupaigatüüpide hooldus- ja taastamistöde kaart.
5. Kaitsekorralduskavaga planeeritavate tegevuste kaart.

LISA 1. Abruka looduskaitseala (LKA) ja Abruka hoiuala (HA) kaitsekorralduslikult olulised haudelinnud. Andmed: EELIS, Saaremaa Linnuklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu (EOÜ) Tähtsate Linnualade (IBA-alade) andmebaas.

Liik	Kaitsekategooria	Liidilisa	Abruka LKA kaitse eesmärk	Abruka HA kaitse eesmärk	Arvukus					Arvukushinnang kokku		Eesti asurkond (Elts et al. 2009)		Trend Eesti asurkond (Elts et al. 2009)	Abruka % E asurkonnast	
					Linnusita Kasse (Abruka (Abruka LKA) LKA)	Vahase (Abruka HA)	Abruka saar LKA	Abruka saar HA	min	max	min	max	min		max	
					max 2001-09					min	max	min	max		min	max
Kühmnokk-luik					6			3	5	10	3000	3500	+	0,1	0,3	
Hallhani				jah				3	0	3	600	700	-	0,0	0,5	
Ristpart	III			jah				3	3	5	800	1200	(+)	0,3	0,6	
Viupart								1	0	1	100	200	++	0,0	1,0	
Rääkspart					2			4	5	10	2000	3000	++	0,2	0,5	
Piilpart							1	1	1	3	2000	3000	0	0,0	0,2	
Sinikael-part				jah	2		1	4	5	10	30000	50000	(0)	0,0	0,0	
Rägapart								1	0	2	500	1000	--	0,0	0,4	
Luitsnokk-part							1	1	1	3	1000	1500	-	0,1	0,3	
Tuttvart					5			5	3	10	4000	6000	-	0,1	0,3	
Hahk				jah	23		1	2	2	20	3000	7000	--	0,0	0,7	
Tõmmuvaeras	III		jah	jah				1	1	3	400	700	(+)	0,1	0,8	
Rohukoskel					1		1		0	3	800	1200	+	0,0	0,4	

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

Jääkoskel							1		1	2	5	1500	2000	0	0,1	0,3
Hallhaigur								60		40	80	1500	2000	+, -	2,0	5,3
Kormoran					792					50	150	9000	14000	++	0,4	1,7
Merikotkas	I	jah	jah			(1)		2 (1)		2	2	150	170	++	1,2	1,3
Roo-loorkull	III	jah		jah					1	0	1	500	1000	0	0,0	0,2

Liik	Kaitsekat	LiD I lisa	Abruka LKA kaitse eesmärk	Abruka HA kaitse eesmärk	Arvukus					Arvukushinnang kokku		Eesti asurkond (Elts et al. 2009)		Trend Eesti asurkond (Elts et al. 2009)	Abruka % E asurkonnast	
					Linnusita (Abruka LKA)	Kasse (Abruka LKA)	Vahase (Abruka HA)	Abruka saar LKA	Abruka saar HA							
Raudkull	III									0	2	1500	3000	0	0,0	0,1
Hiireviu	III							1		0	1	5000	6000	+	0,0	0,0
Tuuletallaja	III			jah					1	0	1	150	300	-	0,0	0,7
Lõopistrik	III						1			0	1	500	800	0	0,0	0,2
Rukkirääk	III	jah								0	5	30000	50000	+	0,0	0,0
Sookurg	III	jah							2			6500	7500	+	0,0	0,0
Merisk				jah	4	1	5		10	1	2	3000	4000	0	0,0	0,1
Naaskelnokk	II	jah	jah	jah					1	0	5	150	300	+	0,0	3,3
Liivatüll	III		jah	jah	3		4		9	10	20	1000	2000	--	0,5	2,0
Kiivitaja					1				8	5	15	40000	60000	+	0,0	0,0
Niidurüdi	II	jah	jah	jah					7	1	5	200	250	--	0,4	2,5
Mustsaba-vigle	II		jah	jah					1	0	1	500	700	-	0,0	0,2

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

Suurkoovitaja	III			jah		1			1	0	1	3000	5000	-,+	0,0	0,0
Punajalg-tilder	III			jah	1	1	4		11	0	1	5000	7000	-	0,0	0,0
Kivirullija	II			jah						0	0	100	150	-	0,0	0,0
Naerukajakas					1					0	3	30000	50000	-	0,0	0,0
Kalakajakas					5	4	1		9	15	30	10000	15000	0	0,1	0,3
Tömmukajakas	II		jah		3					0	3	50	100	-	0,0	6,0
Höbekajakas					650		2		1	150	500	20000	30000	+, -	0,5	2,5
Merikajakas					15		2		1	10	15	2000	3000	+, -	0,3	0,8
Räusktiir	II	jah	jah		1					0	1	150	250	-	0,0	0,7
Tutt-tiir	II	jah	jah		1					0	1	600	900	0	0,0	0,2
Jõgitiir	III	jah		jah	1					0	2	5000	7000	0	0,0	0,0
Liik	Kaitsekat	LiD I lisa	Abruka LKA kaitse eesmärk	Abruka HA kaitse eesmärk	Arvukus					Arvukushinnang kokku		Eesti asurkond (Elts et al. 2009)		Trend Eesti asurkond (Elts et al. 2009)	Abruka % E asurkonnast	
					Linnusita (Abruka LKA)	Kasse (Abruka LKA)	Vahase (Abruka HA)	Abruka saar LKA	Abruka saar HA							
Randtiir	III	jah		jah	78				5	10	80	7000	10000	0	0,1	1,1
Väiketiir	III	jah		jah	13	1			1	1	15	400	700	+	0,1	3,8
Kodukakk	III							1		1	2	1000	2000	0	0,1	0,2
Väike-kirjurähn	III							1		1	3	5000	8000	(0)	0,0	0,1
Suitsupääsuke	III						1			1	5	100000	200000	--	0,0	0,0
Hänilane	III								1	0	2	10000	20000	-	0,0	0,0

Abruka looduskaitseala ja Abruka hoiuala kaitsekorralduskava

Vööt-põõsalind	III	jah		jah		2			2	5	10	15000	25000	+	0,0	0,1
Väikekärbsenäpp	III	jah						1		1	3	50000	80000	++	0,0	0,0
Punaselg-õgija	III	jah		jah		1			2	3	10	40000	60000	-,+	0,0	0,0

LISA 2.

Abruka looduskaitseala kaitse-eeskiri¹

Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 8. mai 2007. a määrusega nr 132 ([RT I 2007, 36, 242](#)), jõustunud 18.05.2007

Muudetud järgmiste määrustega (vastuvõtmise aeg, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

19.01.2009 nr 13 ([RT I 2009, 7, 48](#)) 1.02.2009

19.03.2010 nr 37 ([RT I 2010, 13, 70](#)) 1.04.2010

Määrus kehtestatakse «[Looduskaitseaduse](#)» § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Abruka looduskaitseala kaitse-eesmärk

(1) Abruka looduskaitseala² (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on kaitsta:

- 1) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on väikesaared ning laiud (1620)³, rannaniidud (1630*), lood (6280*), puisniidud (6530*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*);
- 2) liike, keda nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetab I lisas, kes on ühtlasi I ja II kategooria kaitsealused liigid, ning valgepõsk-laglet (*Branta leucopsis*), vöotsaba-viglet (*Limosa lapponica*) ja punakurk-kauri (*Gavia stellata*), kes on ühtlasi III kategooria kaitsealuste liikide esindajad;
- 3) II kategooria kaitsealuseid liike ning tõmmuvaerast (*Melanitta fusca*) ja liivatüllil (*Charadrius hiaticula*), kes on ühtlasi III kategooria kaitsealuste liikide esindajad.

(2) Kaitseala maa-ala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks.

(3) Kaitsealal tuleb arvestada «Looduskaitseaduses» sätestatud piiranguid käesolevas määruses sätestatud erisustega.

§ 2. Kaitseala asukoht

- (1) Kaitseala asub Saare maakonnas Kaarma vallas Abruka külas Abruka, Kasselaiu ja Linnusita saarel.
- (2) Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

2. peatükk KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

§ 4. Lubatud tegevus

- (1) Inimestel on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud käesoleva määrusega sätestatud juhtudel sihtkaitsevööndis.
- (2) Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal viibimine on lubatud, arvestades «Asjaõigusseaduses» ja «Looduskaitseaduses» sätestatud.
- (3) Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud paikades, mis on kaitseala valitseja poolt selleks ette valmistatud ja tähistatud.
- (4) Kaitsealal on lubatud rahvaürituse korraldamine, sealjuures on rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

- (5) Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Maastikusõidukiga sõitmine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine kaitseala valitseja nõusolekuta on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses. [[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

§ 5. Keelatud tegevused

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;

- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 4) kehtestada detail- ja üldplaneeringut;
- 5) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 6) anda projekterimistingimusi;
- 7) anda ehitusluba;
- 8) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

§ 6. Tegevuse kooskõlastamine

- (1) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit.
- (2) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt «Haldusmenetluse seadusele» õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.
- (3) Kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit, on Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid.

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

§ 7. Vajalik tegevus

Kaitseala poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks vajalik kaitsekorra tulenev tegevus nagu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ning kujundamine.

3. peatükk SIHTKAITSEVÖÖND

§ 8. Sihtkaitsevööndi määratlus

- (1) Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.
- (2) Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit: 1) Salumetsa sihtkaitsevöönd; 2) Väikesaarte sihtkaitsevöönd.

§ 9. Sihtkaitsevööndite kaitse-eesmärk

- (1) Salumetsa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.
- (2) Väikesaarte sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on väikesaartele iseloomuliku elustiku ja kaitstavate liikide kaitse.

§ 10. Lubatud tegevus

- (1) Sihtkaitsevööndis on 1. septembrist 31. jaanuarini lubatud jahipidamine, välja arvatud linnujaht.
- (2) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:
 - 1) koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus;
 - 2) Salumetsa sihtkaitsevööndis metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas; 3) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd.

§ 11. Keelatud tegevus

- (1) Sihtkaitsevööndis on keelatud:
 - 1) majandustegevus;
 - 2) loodusvarade kasutamine;
 - 3) uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tootmisotstarbeta ehitiste püstitamine kaitseala tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustööd.
- (2) Sihtkaitsevööndis on inimeste viibimine keelatud, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses ning valitsemisega seotud töödel: 1) Salumetsa sihtkaitsevööndis Kuressaare metskonna kvartalis 456 ja Kasselaiul 1. veebruarist 31. augustini; 2) Linnusita saarel 15. aprillist 31. juulini.

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

4. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 12. Piiranguvööndi määratlus

- (1) Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.
- (2) Kaitsealal on Surnuaiametsa piiranguvöönd.

§ 13. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

§ 14. Lubatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lubatud:

- 1) majandustegevus;
- 2) jahipidamine;
- 3) väetiste kasutamine.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud uute ehitiste, kaasa arvatud ajutiste ehitiste püstitamine.

§ 15. Keelatud tegevus

Piiranguvööndis on keelatud:

- 1) uute maaparandussüsteemide rajamine;
- 2) maavara kaevandamine;
- 3) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 4) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- 5) uuendusraie, välja arvatud turberaie perioodiga 40 aastat, kusjuures on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel;
- 6) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise.

¹ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimeastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 305, 8.11.1997, lk 42–65; L 236, 23.09.2003, lk 667–702; L 284, 31.10.2003, lk 1–53) ja nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (EÜT L 103, 25.04.1979, lk 1–18; L 291, 19.11.1979, lk 111; L 319, 7.11.1981, lk 3–15; L 233, 30.08.1985, lk 33–41; L 302, 15.11.1985, lk 218; L 100, 16.04.1986, lk 22–25; L 115, 8.05.1991, lk 41–55; L 164, 30.06.1994, lk 9–14; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 223, 13.08.1997, lk 9–17; L 236, 23.09.2003, lk 667–702).

² Kaitseala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 3. detsembri 1937. a otsusega «Maa-alade looduskaitse alla võtmise kohta» kaitse alla võetud Abruka saare riigimetsa kvartali nr 26 ning Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. juuli 1957. a määrusega nr 242 «Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s» moodustatud Abruka botaanilis-zooloogilise keeluala baasil. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri» lisa 1 punkti 1 alapunktist 16 hõlmab kaitseala Kura kurgu linnuala ja punkti 2 alapunktist 1 Abruka loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

3 Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

4 Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil Eesti põhikaardi (mõõtkava 1:10 000) alusel, kasutades maakatastri andmeid seisuga november 2005. a.

Ala kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris ning maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

[[RT I 2010, 13, 70](#) – jõust. 1.04.2010]

LISA 3.

Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas¹

Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrusega nr 176 ([RT I 2006, 37, 277](#)), jõustunud 14.08.2006 Muudetud järgmiste määrustega (kuupäev, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

18.05.2007 nr 156 ([RT I 2007, 39, 276](#)) 8.06.2007

19.01.2009 nr 13 ([RT I 2009, 7, 48](#)) 1.02.2009

19.03.2010 nr 37 ([RT I 2010, 13, 70](#)) 1.04.2010

16.08.2010 nr 115 ([RT I 2010, 58, 393](#)) 22.08.2010

Määrus kehtestatakse «[Looduskaitseaduse](#)» § 10 lõike 1 alusel ning lähtudes «[Looduskaitseaduse](#)» § 11 lõikes 1 sätestatust.

§ 1. Saare maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Saare maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

/---/

28) Abruka hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), loodude (6280*),

puisniitude (6530*), vanade laialehiste metsade (9020*) ning soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) kaitse ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud liikide ning I lisas nimetatud rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Liigid, kelle elupaiku kaitstakse, on hallhani (*Anser anser*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), ristpart (*Tadorna tadorna*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), hahk (*Somateria molissima*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), tuuletallaja (*Falco tinnunculus*), merisk (*Haematopus ostralegus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kivirullija (*Arenaria interpres*), suurrüdi (*Calidris canutus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tundrarüdi (*Calidris alpina alpina*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), väiketiir (*Sterna albifrons*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*);

[RT I 2010, 58, 393 – jõust. 22.08.2010]

/---/

(2) Lõikes 1 nimetatud hoiualade piirid on märgitud kaartidel määruse lisas³.

§ 2. Hoiualade valitseja

Paragrahvi 1 lõikes 1 nimetatud hoiualade valitseja on Keskkonnaamet.

[RT I 2009, 7, 48 – jõust. 1.02.2009]

¹ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

[RT I 2010, 58, 393 – jõust. 22.08.2010]

² Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigad.

³ Hoiualade piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil Eesti põhikaardi (mõõtkava 1:10 000) alusel, kasutades Lamberti koonilist Euf EST 92 projektsiooni, kinnitatud kaitsealade välispiire ja maakatastri andmeid seisuga juuni 2004. a. Gretagrundi hoiuala välispiir on märgitud määruse lisas esitatud kaardil, mille koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) LEST 97 1 mm täpsusega (EUREF89) projektsioonis. Alade kaartidega saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris ning maainfosüsteemis (www.maaamet.ee). [RT I 2010, 58, 393 – jõust. 22.08.2010]